

A PÉCSI PÜSPÖKI ÉNEKISKOLA TÖRTÉNETE ÉS REPERTOÁRJA (1990-1997)

1. Bevezetés

1888-ban Dulánszky Nándor (1829-1896) pécsi püspök (1877-1896) bentlakásos énekiskolát alapított Pécsen, s az iskola számára tágas, korszerű épületet emeltetett. Az intézmény fenntartója a Székesegyházi Uradalom volt, s bár a növendékek szülei is fizettek hozzájárulást, a költségvetés nagy részét a fenntartó biztosította. Ugyancsak a Székesegyházi Uradalom fizette a megreformált énekkar felnőtt énekeseit és orgonistáit. A püspök az iskola és a székesegyházi énekkar vezetésére egyházkarnaggyá képezte Regensburgban fiatal papját, Glatt Ignácot (1855-1918). Glatt az általa sikeresen alkalmazott zenepedagógiai módszert előbb egy egyházzenei folyóiratban részletekben, majd később könyv alakban is a nyilvánosság elé tárta.² Dulánszky a ceciliánus eszmény tökéletesen működő, minden tekintetben másolható mintapéldányát állította elő, amelynek azonban – részben az egyházzenei reformmal kapcsolatos pápai utasítások szabad értelmezése, részben a szükséges anyagi ráfordítás nagysága miatt – nem akadt követője Magyarországon.

Az átalakított dómkórus a Székesegyház felszentelése után, 1891 őszétől biztosította minden vasárnapi és ünnepi szentmise, továbbá a káptalani karimák zenei szolgálatát. Az énekkar szoprán és alt szólamát a Glatt módszerével biztos kottaolvasóvá nevelt gyerekek alkották. A kórus alig-alig ismételte magát egy év alatt, rendkívül széles repertoárt énekeltek a reneszánsz és a kortárs ceciliánus szerzők munkáiból.³

A biztonságos és olcsó internátus – különösen működésének első évtizedeiben – a társadalmi mobilitás fontos eszköze is: a századfordulón az Egyházmegye értelmiségi pályára igyekvő diákjainak létkérdés volt a pécsi ciszterci főgimnáziumban tanulni. Szentimentális tévedés lenne azt gondolni, hogy a baranyai és tolnai családok azért vállalták, hogy gyermekük mindössze évi két alkalommal utazhasson haza, hogy dalos pacsirtát faragjanak belőle. Ennek, a gyermek jövőjébe fektetett áldozatnak tulajdonképpen járulékos haszna volt a fél év alatt megszerzett kottaolvasási képesség, amely eredményeképp a

¹ Onhausz Miklós (1982) történész, a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa. A tanulmány az MMA 2022-2025. évi Művészeti Ösztöndíjprogramjának támogatásával készült. A szerző 1990-1996 között a Püspöki Énekiskola tanulója volt.

² Az első rész: Katholikus Egyházi Zeneközlöny, 1898. október (V. 10.) 77-78., az utolsó: 1900. május (VII. 5.) 35-36.; Glatt Ignác: Az énekoktatás módszere. Szent István Társulat, Budapest, 1900.; Glatt Ignác: Az énekoktatás módszeres vezérfonala. Eger, 1915.

³ Onhausz Miklós: A Pécsi Székesegyház énekkarának története és repertoárja Glatt Ignác karnagyi éve alatt (1888-1917). In: Parlando, 2005/4.; Onhausz Miklós: A Pécsi Székesegyház énekkarának története és repertoárja Lajos Gyula karnagyi éve alatt (1917-1938). In: Parlando, 2005/2.

gyerekek mintaszerű énekkart alkottak. Az együttes működésének 65 éve során állandóságot és magas minőséget képviselt a magyarországi egyházzenei életben. Működését 1953 februárjában, az Állami Egyházügyi Hivatal utasítására kellett végleg megszüntetnie.⁴

1956-ban az Egyházmegye tett egy bátortalan kísérletet az Énekiskola épületének visszaszerzésére, eredménytelenül.⁵ A forradalom bukása után évtizedekig szóba sem jöhetett az intézet újraindítása, de az Énekiskolához leginkább kötődő személyek fejében és szívében mindvégig ott volt a remény. Így Dr. Hergenröder Miklós (1922-1990) karnagyot az 1970-es években is foglalkoztatta ez a kérdés.⁶ A rendszerváltás közeledtével a megváltozott légkörben többeknek eszébe jutott az egykori egyházzenei műhely. Uzsalyné Pécsi Rita nevéhez fűződik 1987-ben az első kezdeményezés, végül az 1990-ben létrejövő, iskolarendszerbe illeszkedő, alapképzést is nyújtó intézményt az Egyházmegye más szakemberekre bízta. A Püspöki Énekiskola rövidke, 1997-ig tartó történetét két konfliktushelyzet keretezi, emiatt meglehetősen kényes témát jelent a kutató számára.⁷

2. Énekes napközi a Székesegyházi Énekiskola nyomában – Uzsalyné Pécsi Rita kísérlete

Pécsi Rita édesapjától, a neves zenepedagógus Pécsi Gézától és az édesapjával jó kapcsolatot ápoló Báthory László plébánostól, egykori énekiskolástól is hallott a pécsi Székesegyházi Énekiskoláról.⁸ Budapesti tanulmányai során tanárai közt volt Dobszay László, aki tanulmányutakat is szervezett hallgatóinak. Ezek résztvevőjeként látogatta meg Regensburg, Würzburg, München, Bécs, Freiburg, és Augsburg fiúkórusait, énekiskoláit és angol fiúkórusokat is.⁹ 1984-ben tért haza Pécsre, családot alapított, s nem sokkal később átvette a székesegyházi „kis kórus” irányítását, amelyre évek óta kapacitáltak. Amikor először vetette fel a fiúkórus ötletét, a Püspökségen nem talált kedvező fogadtatásra.¹⁰

⁴ A székesegyházi énekiskola növendékeinek névsora az 1888-1889-ik iskolai évtől kezdődőleg. Kézirat. (Korábban magántulajdonban, jelenleg ismeretlen helyen, valószínűleg elveszett.) Utolsó bejegyzés.

⁵ PEL I.1.a.1.1956.1046 (PEL I.1.a.1. = Pécsi Egyházmegyei Levéltár, Püspöki Levéltár, Egyház-kormányzati iratanyag)

⁶ „Még középiskolás voltam, amikor a Miklós atya egyszer azt mondta nekem, hogy: Az Énekiskolát, Balázs, föl kell újítani, föl kell állítani.” Interjú Garadnay Balázs plébánossal, 2025. május 23. (= GARADNAY 2025A)

⁷ Többen óva intettek ennek a tanulmánynak a megírásától, részben kifogásolva az érintettségemet, részben kevesellve a történelmi távlatot, részben félve a sebek felszakadásától, a hosszú évek alatt elcsendesülő személyes konfliktusok kiújulásától. Én mégis fontosnak tartottam, hogy megszülessen ez az összefoglalás, hiszem, hogy az objektív történetírás követelményeinek megfelelően készült el – a benne szereplő kritikus megállapítások ellenére *sine ira et studio*.

⁸ Interjú Uzsalyné Dr. Pécsi Ritával, 2025. július 31. (= PÉCSI 2025)

⁹ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.; PÉCSI 2025

¹⁰ Uo. 1990-ben ezt úgy értelmezte, hogy a Püspökség a változóban lévő politikai helyzet ellenére óvatos volt és nem látta időszerűnek a kérdést.

A Pécsi-családnak jó kapcsolatai voltak a németországi Kolping Egyesülettel, s igyekeztek az egyesület tevékenységét Magyarországra kiterjeszteni. Báthory László, az Ágoston téri Plébánia plébánosa helyet biztosított az ekkor létrejövő Kolping-napközi számára, amelyben Pécsi Rita énekes foglalkozásokat is tartott a fiúknak. László atya bátorította a fiúkórus képzésére, mondván, legyen ez az inkubátor az újraindulást lehetővé tevő pillanatig.¹¹ A régi énekiskolás egyenruhákat is Báthory Lászlótól kapták meg, s a gyerekek szülei tették használható állapotúvá.¹²

Ezekből az évekből kottaanyag, a kis gyermekkar működéséről konkrét beszámoló, műsor vagy énekrend nem maradt fenn. A karnagy emlékei szerint egyszerű, többnyire háromszólamú egyenműkari művekkel próbálkoztak (reneszánsz szerzők, Bárdos, Kodály).¹³ Többször közreműködtek az Ágoston téri templom szentmiséin és alkalmanként a Székesegyházban. 1988. november 20-án a Székesegyházi Énekiskola alapításának 100. évfordulóján tartott hangversenyen a Glatt Ignácnak tulajdonított *Lauda Sion* himnusz felső szólamait énekelték.¹⁴ A mély szólamokat a régi énekiskolások alkották.

Régi és új énekiskolások 1988. november 20-án a Pécsi Székesegyházban
Vezényelt: Krausz György. Pécsi Rita közvetlenül az alt szólam második sora mögött.

¹¹ PÉCSI 2025

¹² Uo.; A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.; Új Dunántúli Napló, 1990. október 02. (I. 180.) 2-3.; Cserhádi püspök később azt nyilatkozta, hogy megvásárolták a ruhákat (Új Dunántúli Napló, 1990. október 06. (I. 184.) 11.), ezt Pécsi Rita elutasítja, egyébként nem ellenőrizhető. A püspök levelében vannak tévedések.

¹³ PÉCSI 2025

¹⁴ Diarium Chori

A kezdeti elutasítást a Püspökség részéről a formálódó énekkar tudomásul vétele, majd valamiféle elismerése követte.¹⁵ A gyerekek toborzása eleinte ismeretségi alapon történt, 1989 augusztusában már a helyi újságban is hirdették a foglalkozást: „Énekiskolás napközi. Szeptembertől új formában kezdi meg működését az 1953-ig fennálló nagy hírű pécsi Székesegyházi Énekiskola. 6-11 éves fiúk jelentkezését várják. Meghallgatás, bővebb tájékoztatás [...] az Ágoston téri plébánián.”¹⁶ A művészeti vezetővel 1989 őszén Nagy Ernő karnagy készített interjút; ebben Pécsi Rita nemcsak az internátusi formát utasítja el, de az énekkortatás kapcsán is a hagyományostól eltérő álláspontra helyezkedik.¹⁷ E csekély számú forrásból lassú, de bizakodó építkezés folyamata rajzolódik ki.

„Egyszer azután minden valahogy megváltozott.”¹⁸ Pécsi Rita – elmondása szerint – a sajtóból tudta meg, hogy 1990 szeptemberétől általános iskolai képzést is biztosító Énekiskola jön létre, amelyben rá nem számítanak.¹⁹ Amikor csalódottan felkereste a hírrel Báthory Lászlót, a plébános nem tudott magyarázatot adni a számára, de már rendelkezett az információval. Emberileg nehéz helyzet alakult ki, mivel a megyéspüspök az addigi énekiskolás napközi védnökét, Báthory plébánost, valamint a Pécsi Ritával baráti viszonyt ápoló Garadnay Balázs lelkészt bízta meg az új iskola megszervezésével és vezetésével.

„Lehet, a püspök úr talán megorrolt valamiért.”²⁰ Pécsi Ritát hivatalosan senki nem tájékoztatta a személyével szemben felmerülő esetleges kifogásokról,²¹ igaz, nem is állt az Egyházmegye alkalmazásában, a fiúkórus karvezetői munkáját díjazás nélkül végezte. Garadnay Balázs visszaemlékezése szerint Cserháti József püspök rossz néven vette, hogy az Uzsaly-Pécsi család a Kolping-szervezeten belüli formációként határozta meg a fiúkórust és a tervezett Énekiskolát.²²

¹⁵ Új Dunántúli Napló, 1990. október 06. (I. 184.) 11.

¹⁶ Dunántúli Napló, 1989. augusztus 30. (XLVI. 239.) 12.

¹⁷ „Hiába érnének el sűrű próbákkal, hogy pl. Palestrinát énekeljenek ezek a fiúcskák, abba a hibába esnének, amibe a legtöbb iskola. A gyermeket nem szabad feláldozni a mégoly sikeresnek látszó célokért sem.” Musica Sacra. A Teológia folyóirat egyházzenei melléklete, 1989. november (III. 2.) 2-4. Újjáéled a pécsi énekiskola

¹⁸ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.

¹⁹ Nem lehet egyértelműen azonosítani, hogy melyik lehetett ez az újságcikk, Báthory László mindkét formációban jelen volt, más nevek pedig nem jelentek meg a korai híradásokban. Valószínűleg: Dunántúli Napló, 1990. január 22. (XLVII. 21.) 3. Újraalakul a pécsi székesegyházi énekiskola. A döntés a Cserháti püspök nyugalomba vonulása előtti hetekben, 1989. októberében született.

²⁰ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.

²¹ PÉCSI 2025

²² GARADNAY 2025A, Interjú Garadnay Balázs plébánossal, 2025. augusztus 08. (= GARADNAY 2025B) és korábbi közlések. Ennek nyomai a sajtóban: „a 'Kolping Család' Egyesület [...] az általános célkitűzések mellett [...] tervezi: - Egy énekiskolás napköziotthon, amely a 100 éve alapított, nagymúltú pécsi Énekiskola jogutódja és amely már két éve igen szűkös körülmények között működik a pécsi Székesegyházban. [...]” A Helyzet, 1989. augusztus 11. (I. 16.) 10.; „[...] Az NSZK miniszter nagy érdeklődéssel hallgatta a plébánián [...] Kolping Egyesület eddigi tevékenységéről és terveiről tartott tájékoztatót Uzsaly Zoltán elnök és Pécsi Rita beszámolójában. [...] Báthory László plébános, „házigazdaként” számolt be arról, hogy a plébánia a szűk helye ellenére is örömmel ad helyt a Kolping Egyesületnek, az énekiskolás napközinek (és a 26 fős fiúkórusnak), etc. [...]” Dunántúli Napló, 1989.

Az Ágoston térre járó gyerekek szülei nehezen emésztették meg a főpásztori döntést, erről az 1990. május 26-i szülői értekezleten készült jegyzőkönyv tanúskodik.²³ Az értekezleten – amelyen jelen volt Báthory László és Pécsi Rita is – Garadnay Balázs próbálta bemutatni a formálódó Püspöki Énekiskolát a szülőknek és elmagyarázni a püspök döntésének okait, kevés sikerrel. Mayer Mihály 1990. június 4-én kelt levele alapján valószínűsíthető, hogy az új megyéspüspök is tárgyalt a szülőkkel,²⁴ de ha ez meg is történt, a már meghozott döntésekre nem volt hatással.

A félreállított, csalódott karnagy, Pécsi Rita az 1990/91. tanévben lányok számára is megnyitotta együttesét, mint a Kolping Egyesület Gyermekkarát. 1991-ben a pécsi Mátyás király utcai Általános Iskolában egyházzenei profilú Kolping-osztályt hozott létre, amelyről így nyilatkozott: „A munka igazából az Ágoston téri plébánián kezdődött, ahol napközit működtettünk. Akkor már kerestük a lehetőséget, a helyet, hogy beindítsuk az általános iskolai osztályt, ehhez bázisintézményre volt szükségünk. [...] Legtávolabb egyelőre egy majdani önálló iskolaépület képe lebeg a létrehozók előtt.”²⁵ Pécsi Rita ugyan a kezdetektől iskolaalapításban gondolkodott, a fiúkórust egyértelműen nem ennek eszközeként, hanem célként jelöli meg.²⁶ A fordulat után a megyéspüspök döntését tudomásul véve, az egyik székesegyházi énekkar karnagyaként nem kívánt a Püspökség által alapított Énekiskola mellett másik fiúkórust működtetni, ezirányú ambíciójáról véglegesen lemondott.²⁷

3. A Püspöki Énekiskola alapítása és elhelyezése

Az Énekiskola szervezői²⁸ úgy hirdettek felvételit 1990 májusában, hogy – bármiben is bizakodtak – fogalmuk sem volt, hol fog megindulni a képzés.

Az Énekiskola-eszme fontos eleme volt a Káptalan és Szepessy utcák sarkán álló, Dulánszky-püspök által épített épület. 1989-ben úgy látszott, erről le kell mondani. Már elő-előkerült a sajtóban az Énekiskola újraindításának kérdése, amikor megjelent a hír: az épületet áruba bocsátják, a Pécssett létesítendő NSZK-főkonzulátus székháza lesz. Amikor a németek számára kiderült, hogy az Egyházmegye visszaigényli az egykori iskolaépületet, ideiglenesen visszaléptek, de később több cikkben is az jelent meg, hogy az eredeti tervek mentén haladnak a tárgyalások.²⁹ 1990 tavaszára világossá vált, hogy a két ország közti

december 18. (XLVI. 349.) 1, 5. Cserháti püspököknek nem csak életkorából adódóan voltak személyes tapasztalatai az Énekiskolával kapcsolatban; kispap korában, az 1933/34. tanévben kisprefektusként, a kisfiúk tanulmányi felügyelőjeként az intézetben élt. A székesegyházi énekiskola növendékeinek névsora az 1888-1889-ik iskolai évtől kezdődőleg. Kézirat.

²³ Emlékeztető az 1990. május 26-i megbeszélésről. A Püspöki Énekiskola iratai (= IRATTÁR)

²⁴ PEL I.1.a.1.1990.338. In: IRATTÁR

²⁵ Új Dunántúli Napló, 1992. január 25. (III. 24.) 10.

²⁶ Musica Sacra. A Teológia folyóirat egyházzenei melléklete, 1989. november (III. 2.) 3.; PÉCSI 2025

²⁷ PÉCSI 2025

²⁸ Ekkor már Báthory László és Garadnay Balázs, a Pécsi Egyházmegye papjai

²⁹ Dunántúli Napló, 1989. augusztus 30. (XLVI. 239.) 12.; A Helyzet, 1989. november 17. (I. 30.) 11.; Népszabadság, 1989. november 30. (XLVII. 284.) 3.

vízumkényszer megszűnésével kisebb hivatal is elegendő, a nyilvánosság számára ez, illetve az épület (főképp az előző körülményhez viszonyított) magas ára volt a végleges visszalépés indoka. Ez azonban nem jelentette az azonnali megoldást a még csak tervek szintjén létező Énekiskola elhelyezésére, hiszen a Vegyipari Technikum kollégiumaként működő épületben 170 tanuló lakott, akiknek azonnali kiköltöztetése megoldhatatlan feladatot jelentett a Városi Tanács számára.³⁰

1990 tavaszán vagy nyarán Garadnay Balázs bejárhatta a Hunyadi u. 9. sz. alatti kollégiumot, de a Városi Tanács osztályvezetője egyértelműen jelezte neki, hogy nem áll szándékukban átadni az épületet.³¹ Átmeneti megoldásként felmerült a Pálos Rend egykori pécsi kolostorának használata. Ez azonban az Egészségügyi Szakközépiskola kollégiumaként funkcionált ekkor. Az ügy rendezéséhez az ide felvett 70 gyereket kellett máshol elhelyeznie a Városi Tanácsnak.³² Csak augusztus utolsó napjaiban sikerült megoldani a helyzetet, szinte becsöngetésre.³³ Kérdésként merülhet fel, hogy miért erőltették ilyen előkészítetlenül az iskolanyitást. Az biztos, hogy eredetileg négy osztály indítását tervezték,³⁴ azonban a jelentkezőkre tekintettel végül 1-5. osztályokkal, összesen 36 fővel indult az Énekiskola, amelyből az 5. osztály volt a legnépesebb³⁵ – érthető, hogy ezt a diákcsoportot nem akarták elveszíteni. Arra nézve nem szerezhető sem írott forrás, sem nyilatkozat, hogy az Egyházmegye a működő funkciót a nemes cél mellett nyomás-gyakorlásként kívánta-e használni az épület visszaszerzéséről szóló tárgyalások során.

A kapkodás elképzelhető: a tatarozatlan, leromlott műszaki állapotú, addig kizárólag kollégiumként működő épületben napok alatt kellett megoldani, hogy az öt osztály megkezdhesse a tanulást.³⁶ A helyzet inkább a vezetőséget és a tantestületet nyomasztotta, a gyerekek élvezték az újdonság (kissé vadromantikus) varázsát és a kis létszámú osztályok előnyeit.

Az igazgató Báthory László plébános, a Székesegyházi Énekiskola volt növendéke lett, helyettese Garadnay Balázs lelkész. Az atyák lelkiismeretesen, de intézményvezetői végzettség és gyakorlat nélkül láttak munkához. A fiúkórus szakmai vezetésére Jobbágy Valért kérték fel. A karnagy 1988 tavaszán vette át Dr. Hergenröder Miklóstól a Pécsi Székesegyház Palestrina Kórusának irányítását.

³⁰ Új Dunántúli Napló, 1990. július 11. (I. 98.) 8.; Új Dunántúli Napló, 1993. június 26. (IV. 170.) 7.

³¹ GARADNAY 2025B

³² Új Dunántúli Napló, 1990. augusztus 13. (I. 131.) 1.; Új Dunántúli Napló, 1990. augusztus 14. (I. 132.) 2. Katasztrófa helyzetben a pécsi közoktatás. Garadnay Balázs hiába próbálta az eredeti épület visszaadását előmozdítani azzal az érveléssel, hogy a pálos szerzetesek visszaigényelték kolostorukat, s ennek átvétele számára erkölcsileg aggályos. Emlékei szerint az illetékes osztályvezető azt mondta neki, ha nem fogadják el a pálos kolostort, akkor egyik épületet sem kapják meg. GARADNAY 2025B

³³ Új Dunántúli Napló, 1990. szeptember 01. (I. 149.) 5.

³⁴ Új Dunántúli Napló, 1990. május 14. (I. 40.) 3.

³⁵ Hárman osztályt is ismételték, hogy az Énekiskola 5. osztályába jár hassanak. Új Dunántúli Napló, 1990. szeptember 19. (I. 167.) 5.

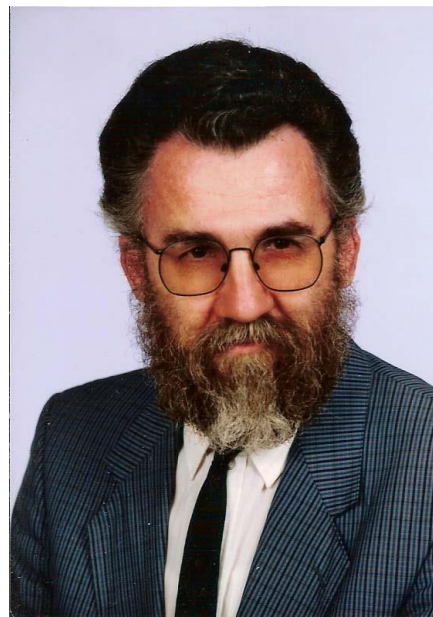
³⁶ Valójában ez négy osztálytermet jelentett; az első évben a 2-3. osztály összevontan működött hat tanulóval.

Garadnay Balázs

Báthory László

Jobbágy Valér

Érdekes módon a Püspöki Énekiskola megalapítása kapcsán keletkezett sérelmek nem a bejelentést követő hetekben-hónapokban vetettek nagy hullámokat a sajtóban, hanem az iskola munkájának megkezdése után kerültek felszínre. *„Az énekiskola most, 38 év után fönixként próbálgatja szárnyait. Némely előzményekkel, irtuk legutóbb. Ezen előzményeket jó lenne most elhallgatni. Mindazt, ami lappangó indulatokkal a mélyben fortyog. Szülőknél, nevelőknél – mindkét oldalon. Egyszer azonban úgyis szembe kell nézni vele.”* – kezdődik A Helyzet című lap nagyriportja.³⁷ A folytatás szomorú láttelep a kialakult helyzetről: *„Ki kell mondanunk: két szomszédvár „lett” a reményteljes szép kezdeményezésből. Mindkét „várban” elvárják tőlem az elfogultságot; azt, hogy mind a „Kolping-napköziben”, mind a most indult új énekiskolában az ő szempontjukból írjam meg az ő igazságukat. Igazsága pedig mindkét félnek van. Tévedése, elkövetett hibája is, kölcsönös intoleranciával súlyosbítva. Senki se hajlandó például a másik értékeiből fikarcnyit se elismerni.”* Az újságíró mindkét felet bemutatta, megszólaltatta, s talán nem alaptalanul hiányolta az Egyházmegye részéről a következetességet. Néhány nap múlva egy szülő tollából egy főként érzelmi húrokat pengető írás is megjelent.³⁸ Ezekre válaszul nyilatkozott Cserháti József – akkorra már nyugalmazott – megyéspüspök,³⁹ amellyel a vitát rövidre zárta, de megnyugtató magyarázattal, értelmezéssel nem szolgált. *„Uzsálné Pécsi Rita tanárnő és karnagy fáradozása, a szükségmegoldásként két évvel ezelőtt – az egyházmegyei hatóság tudtával, sőt bizonyos támogatásával és a Pécs Szt. Ágoston téri plébánia épületében Báthory László plébános oltalma alatt – megalakult gyermekkórus nem állhatott be a pécsi székesegyházi nagykórus együttesébe, mert ennek most kell megszerveződnie.”* – írta Cserháti, aki a döntés személyi oldalát nem érintve az új intézmény életre hívását az

³⁷ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16. Fönixre várva (2.) Két énekiskola – két szomszédvár

³⁸ Új Dunántúli Napló, 1990. október 02. (I. 180.) 2-3. „Anyá, olvasd fel, mit írtak rólunk!”

³⁹ Új Dunántúli Napló, 1990. október 06. (I. 184.) 11.; A Helyzet, 1990. október 13. (II. 34.) 12.

internátus szükségességével magyarázta: „A pécsi egyházmegye vezetősége eltökélt szándékkal – az egyház mai felszabadulásának tudatában – hozzálátott a püspöki énekiskola teljes értékű rekonstrukciójához. Ahogyan ez külföldön sem ment másképp, így nálunk is az eredeti elgondolásoknak megfelelő újrakezdést csak úgy tudjuk elképzelni, hogy valósággal „kisszemináriumi” együttélésben vidéki kisfiúkat toborzunk össze.” Eközben az első tanév 36 kisdíákjából mindössze 13 volt kollégista.⁴⁰ A Helyzet felkínálta a viszontválasz lehetőségét Pécsi Ritának, ő azonban ettől elzárkózott, észrevételeit magánúton küldte meg a püspöknek.⁴¹

4. Az első négy tanév a Pálos-kolostorban

A Püspöki Énekiskola házirendjének „preambuluma” jól illusztrálja a kölcsön kapott infrastruktúra általános állapotát:

„Fokozott fegyelmet és összeszedettséget várunk mindenkitől:

- hogy a baleseteket elkerüljük,*
- hogy a nehezen elviselhető körülményeket ne nehezítsük egymásnak,*
- hogy amikor visszaadjuk a házat eredeti rendeltetésére az atyáknak, a ház és környéke ne legyen romosabb állapotban, mint ahogy átvettük.”⁴²*

A kolostorra hosszú távon igényt tartottak a szerzetesek, de a rendezés folyamata hosszadalmas volt. 1990-ben de jure csak a templomhoz tartozó helyiségeket használhatták. A kolostorba vezető folyosó végét korábban befalazták. Garadnay Balázst nem hagyta nyugodni a visszas helyzet, és az első tanítási napon délben kibonttatta a válaszfalat, szertartásosan átvezette a pálos atyákat és jelképesen átadta nekik a kolostort.⁴³ Ezután az épület legfelső emeletén éltek a szerzetesek, az épület többi részén működött az Énekiskola.

Nemcsak a tanulók szülei, de az iskolába csábított pedagógusok részéről is nagy bizalomra volt szükség, hit abban, hogy a kaotikus állapotok mielőbb rendeződnek. Hamar érkezett az első csalódások pillanata. Dr. Kellermayer Miklósné tanítónő az alábbi rövid levél kíséretében reagált munkaszerződésére 1991-ben: „*Kedves Balázs! Ezt az 1 évre szóló szerződést őrizd Magadnál, én nem fogadom el. Több álmatlan éjszakát nem töltök egy fedél alatt ilyen „gyilok”-kal. Én nem 1 évért hagytam magam mögött 28 becsületes munkával töltött évet, hanem nyugdíjazásomig vállaltam az énekiskola szolgálatát – a Te kérésedre... Szeretettel: Ildikó*”⁴⁴ A gyermekcipőben járó katolikus iskola segítségére siető tapasztalt pedagógusok mellett óraadóként több tehetséges egyetemi hallgató is dolgozott az intézményben. Bár az iskola magas szintű nyelvoktatást ígért, a nyelvtanárokkal nem volt szerencséje; különböző okokból kifolyólag fél-egyévente váltották egymást a pedagógusok,

⁴⁰ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16. A cikkben 45, máshol 41 belépő gyerekről írnak, de néhány korai távozás után a tanév nagy részében 36 fiú tanult az Énekiskolában.

⁴¹ A Helyzet, 1990. október 13. (II. 34.) 12.

⁴² A Püspöki Énekiskola házirendje, 1.

⁴³ GARADNAY 2025B

⁴⁴ IRATTÁR. A kellemetlen helyzetet valószínűleg fenntartói döntés idézte elő.

így koncepció kialakításáról és látványos eredményekről nem lehet beszélni. Az intézményvezetők erőfeszítéseihöz a fenntartó részéről korlátozott pénzügyi mozgástér és laissez-faire szemlélet társult, ami működési nehézségeket eredményezett.

A pálosok kolostora nem ilyen sok ember befogadására és nem oktatási célra épült. A régi épületrész kifejezetten szűkös volt, csak a kollégiumi hasznosítás idején hozzáépített északi részben akadt néhány nagyobb terem.⁴⁵ Mivel a régi épületrész második emeletén laktak a pálos atyák, ez lett a gyerekek számára a „tiltott folyosó”, amely a házirend szerint csak a kápolnáig volt járható. Bár mindenki tudta, hogy az épület ideiglenes kényszermegoldás, az évek során egyre kínzóbbá vált a zsúfoltság, hiszen az 1993/94. tanévben már nyolc osztályt kellett elhelyezni.

A „tiltott folyosó” a második emeleten
(az első emelet ugyanilyen kialakítású volt)
(a szerző felvétele, 2015)

Garadnay Balázs atya hittanórát tart
az egyik parányi tanteremben
(Új Ember, 1994. május 20. (L. 12.) 4.)

⁴⁵ Itt voltak a kollégiumi hálótermek és néhány nagyobb osztályterem, amelyek egyikében tartották az összkari kóruspróbákat.

A kolostorépület mögötti elvadult erdőterület, a „hátsó kert” az első tanévben „tiltott terület” volt, az utcafronti kis udvar azonban hamar elégtelennek bizonyult a nagy mozgásigényű tanulók számára. Az iskola vezetői megtisztították a hátsó kertben egy kisebb foci pályányi területet, s az első tervek szerint csak ezt akarták a gyerekek rendelkezésére bocsátani, de a fiúk hamar birtokba vették az erdőt, a „hátsó kert” pedig hamarosan az énekiskolás életérzés sarokkövévé vált.⁴⁶

A felvételi eljárásban természetesen vizsgálták az énekhangot, a fiúkat elsősorban az énekkarban való használhatóság szerint vették fel, de néhány esetben szemet hunytak a közepes vokális képesség felett, engedve más, szociális, ill. pasztorális szempontoknak.⁴⁷

Az Énekiskola bejáró diákjainak elfoglaltságai közelebb estek a bentlakókéhoz, mint egy átlagos iskolás gyerek mindennapjaihoz. A tanítás 7:45-től 17:45-ig tartott, s szombati foglalkozás is volt havonta háromszor, 8:00-12:00 óráig.⁴⁸ Ezen felül havonta kétszer együtt kellett résztvenni a vasárnapi káptalani misén a Székesegyházban.⁴⁹ Az évek során ez a rendszer kissé enyhült, később már csak két énekes szombat társult a hétköznapiakhoz.

Az énekoktatást eleinte Jobbágy Valér egymaga végezte, majd javaslatára két fiatal tanítványa, Kresz Beáta és Radó Júlia egyetemi hallgató is az Énekiskola alkalmazásába került. Míg az angol fiúkórusokban bevett szokás, hogy minden fiú szopránt énekel, s az altot négy kontratenor férfi szólaltatja meg, a Püspöki Énekiskola a kontinentális gyakorlatot (egyben a regensburgi iskola és a Székesegyházi Énekiskola által mutatott mintát) követte, s mindkét magas szólamot fiúk énekelték. A kórushangzás tekintetében azonban a karnagy egyértelműen az angol fiúkórusok szoprán szólamának hangzását tekintette elérendő célnak.⁵⁰

1991. február 2-án, az Énekiskola kis kápolnájának a felszentelésekor, szűk körű nyilvánosság előtt debütált a fiúkórus néhány gregorián énekkel, de június 22-én a Székesegyházban már polifon misetételeket is megszólaltattak. 1991. augusztus 17-én II. János Pál pápa pécsi szentmiséjén önálló feladatot nem kapott a kórus, a szertartáson csatlakoztak a gregorián énekek és népénekek előadásához. A szentmise után a gyerekek találkozhattak a Szentatyával.

⁴⁶ Az itt töltött szabadidő felügyelete gyakorlatilag nem volt lehetséges, s a csodával határos, hogy a hátsó kert háromévi használatának negatív következménye mindössze egy kartörés és egy szerencsétlenül járt öngyilkos holttestének megtalálása volt. Új Dunántúli Napló, 1992. szeptember 04. (III. 244.) 4.

⁴⁷ GARADNAY 2025A

⁴⁸ A szombatok „tanulós szombat, énekes szombat, kirándulós szombat és szabad szombat” felosztásban alkották részét a fiúk életének.

⁴⁹ Havonta kétszer, a tanulós és énekes szombatokat követő vasárnapokon. Az 1992/93. tanév I. félévének munkarendje. IRATTÁR. A rendszeres közös szentmise-hallgatás az énekkari szolgálattól független volt. A vasárnapok többségében a liturgia zenei szolgálatát a Palestrina Kórus látta el, az énekiskolások az északi oldalszentély padjain foglaltak helyet.

⁵⁰ Interjú Jobbágy Valérral, 2025. augusztus 2-án (JOBÁGY 2025)

Az énekiskolások II. János Pál pápával 1991. augusztus 17-én

Az előjárók igyekeztek a lehetőségekhez mérten láttatni az énekiskolásokat. Az egyik első adventben a gyerekek apró ajándékokat osztogatva találkoztak a járókelőkkel, s a Mindenki Karácsonyfájánál is énekeltek. A kórus első eredményeit az egyházmegye falvainak vasárnapi miséin végzett zenei szolgálat során mutatták be – nem titkoltan toborzási szándékkal. Ahogy lassanként bővült a polifon repertoár és javult a gyermekkar hangzásminősége, egyre nagyobb erőpróbák elé állították a fiúkat. 1992 áprilisától rendszeresen közreműködtek a Filharmónia székesegyházi kórus- és orgonakoncertjein.⁵¹ Ebben az időben a Palestrina Kórus férfikarának néhány tagjával együtt szólaltatták meg a négy- és ötszólamú reneszánsz kórusműveket.

1991 novemberében Garadnay Balázs részletes levélben tájékoztatta Tardy László karnagyot az iskola első évének eredményeiről.⁵² Az örömteli és bizakodó beszámolóban egy gondolat erejéig a nehézségekről is szó esik: „Szomorú hiányosságunk, hogy a sokféle publikációnk ellenére alig tudnak rólunk, s így sem személyi, sem anyagi támogatásban nem részesülünk azon a szinten, ami várható és szükséges lenne. Tisztelettel kérem az OMCE Elnökségét, Püspök Atyát és Karnagy Urat, szíveskedjenek támogatni bennünket és az ország informálásában legyenek segítségünkre!”

⁵¹ Új Dunántúli Napló, 1992. április 29. (III. 118.) 4., etc.

⁵² Garadnay Balázs levele Tardy Lászlónak. IRATTÁR

A Püspöki Énekiskola fiúkórusa és a Palestrina Kórus férfikara a Székesegyházban (1992 k.)

Kiállításnyitó a Nevelők Házában, 1992. január 17-én

Az első években néhány alkalommal Jobbágy Valér távollétében Báthory László is vezényelte a kórust

1991-ben előadást tartott az Énekiskolában Béres György zenetudós papkarnagy, a gregorián ének kiváló szakértője. Egy évvel később, 1992 májusában ausztriai turnéján az ő bécsi templomában is énekelt a fiúkórus. Az utazásról szóló beszámoló szerint „Az előadás színvonala meglehetősen változó volt, [...] Mindenesetre első szárnypróbálgatásnak tekintve ezt a szerepléssorozatot, a hallgatóság reagálása alapján a kórusút sikeresnek tekinthető.” Ezt a reflexiót érdemes a terhelés ismeretében értékelni: a zömében 10-12 éves fiúkból álló együttes három nap alatt négy miseszolgálatot látott el, és további egy kisebb koncertet adott.⁵³

A kollégium 1992/93. évi nevelői munkanaplójába az 1992 őszen igazgatóvá kinevezett Garadnay Balázs is írt néhány hosszabb bejegyzést. Ezekből egy elhivatott, az Énekiskola lelki és szakmai célkitűzéseiben mélyen hívő és bizakodó, de a valós körülményeket reálisan érzékelő, vívódó vezető képe rajzolódik ki.⁵⁴ „Az iskola rendje, tisztasága megoldatlan. Takarítószemélyzet hiányos. Iskolánk elhanyagoltsága valóság. Anyagi megfontolásból olyan konyhásokat foglalkoztat a Gazdasági Hivatal, akik szakképzetlenek, [...]” Bejegyzésében szembenéz a ténnyel, hogy a nehezen fegyelmezhető fiúk rossz magaviseletének híre az iskola falain kívülre is eljutott, és ez hatással lehet az iskola megítélésére.

1993 ősztől „énekelni kevésbé tudó fiatalok is jelentkezhetnek angol és képzőművészeti tagozatra”.⁵⁵ A döntés érdek és ízlés szerint többféleképp magyarázható: az alkalmas jelentkezők számának csökkenésével járó kényszerként, vagy az intézményi struktúra tudatos szélesítéseként, ill. akár a kettő kombinációjaként.

1993 szeptemberében Krausz György karnagy, egykori énekiskolás növendék mohácsi vegyeskarával Pécsen és Mohácson is előadta *Monteverdi Vespro*-ját; az előadásban a teológusok énekkara és az Énekiskola fiúkórusa is közreműködött.⁵⁶ A koncertről készült beszámoló a gyermekkarra is külön kitért: „Az énekiskola fiúkórusa mindenkit megnyugtató, hogy ez az évtizedekkel ezelőtt barbár intézkedéssel elfojtott, európai mércével is számontartott intézmény – avatott irányítással – máris meg képes valósítani ugyanazt a kristálytisza hangminőséget, azt a páratlan zenei fegyelmet, melyet a mostani produkciónak is egyik legmaradandóbb élményeként tárolunk magunkban.”⁵⁷

A negyedik tanév elején a legfelsőbb évfolyam jelentős része átesett a mutáláson, ettől kezdve ők alkották a tenor és basszus szólamokat, s az együttes nem szorult rá a Palestrina Kórus – ekkor többségében idős, megromlott hangú állapotú – férfi énekeseire. Az 1993/94. tanév végén búcsúzott az iskola első nyolcadikosaitól. Az iskola vezetői e tanév végére időzítették az első lemezfelvételt, amellyel dokumentálni kívánták az első négy év szakmai munkáját. Ezen már a mély szólamokat is az általános iskola tanulói éneklik.⁵⁸ A felvételek a pécsi Ferences-templomban készültek, sokszor éjszakába nyúlóan.

⁵³ Új Dunántúli Napló, 1992. május 22. (III. 140.) 8.

⁵⁴ Nevelői munkanapló az 1992/93. tanévre. IRATTÁR

⁵⁵ Új Dunántúli Napló, 1993. március 13. (IV. 71.) 4.

⁵⁶ A Sancta Maria tétel előadásában.

⁵⁷ Új Dunántúli Napló, 1993. szeptember 18. (IV. 256.) 11.

⁵⁸ Egy fő felnőtt tenorénekes, Kardos István bevonásával.

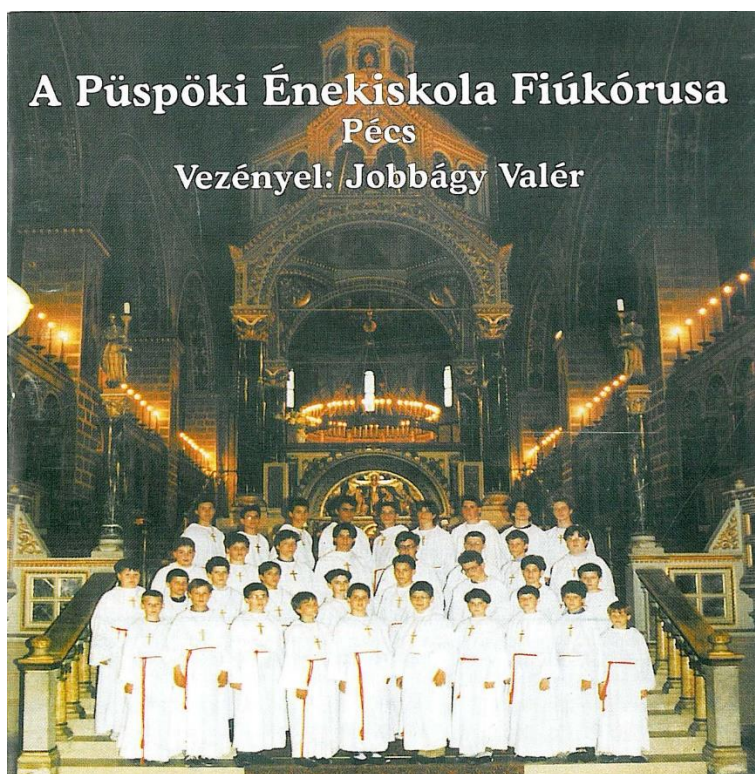
A lemez műsora:

Victoria, Tomás Luis de
Victoria, Tomás Luis de

Hassler, Hans Leo
Hassler, Hans Leo
Hassler, Hans Leo
Hassler, Hans Leo
Hassler, Hans Leo
Gabrieli, Andrea
Palestrina, G. P. da

Palestrina, G. P. da
Palestrina, G. P. da

Quam pulchri sunt gressus tui
Missa „Quam pulchri sunt”
(Kyrie, Gloria, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei)
Diligam te Domine
Ego sum resurrectio
Dixit Maria ad Angelum
Inter natos mulierum
Beata es virgo Maria
Caro mea vere est cibus
Missa „Dum esset summus Pontifex”
(Benedictus, Agnus Dei)
Haec dies quam fecit Dominus (a 4)
Loquebantur variis linguis

Lemezborító (1994)

1994-ben hosszas küzdelmek után visszakapta Hunyadi u. 9. sz. alatti épületét az Énekiskola. Valóban küzdelmesnek bizonyult az idáig vezető négy év. 1992-ben „Kisiklottak a volt egyházi ingatlanokátadásáról folyó tárgyalások Pécssett” címmel jelent meg híradás a megyei napilapban; miután a felek kölcsönösen ideológiai szempontok alapján történő manőverezéssel vádolták egymást, Mayer Mihály megyéspüspök

felfüggesztette a bizottsági megbeszéléseket.⁵⁹ A bizottság megszüntetése után felsőbb szinten folytak a tárgyalások,⁶⁰ ezzel az ügy elmozdult a holtpontról, de még így is éveket kellett várni a lezárásra. Bár „1992. július 2-án dr. Krippel Zoltán polgármester, dr. Páva Zsolt alpolgármester és dr. Bán Endre általános helynök megállapodást írt alá, amelynek keretében az önkormányzat vállalta, hogy az épületet 1993. július elsejével az egyház használatába adja”, ám ez nem történt meg.⁶¹ A Püspökség elfogadta az 1994. február 28-i módosított dátumot, de még ehhez képest is késve, március 22-én jutott hozzá az ingatlanhoz.⁶² Májusban már arról számolt be a sajtó, hogy „gőzerővel folyik az átalakítás, kicserélik a fűtésrendszert, a teljes víz- és villanyhálózatot, kívül-belül felújítják a vakolatot, egyszerűen „lakhatóvá” teszik az épületet.”⁶³

Ekkorra már köztudomásúvá vált, hogy az iskola nem csak énekelni tudó fiúkat fogad. „Mert olyan világban élünk – mondja [Garadnay Balázs] –, amelyben az anyag az ember fölé kerekedett, a környezet színeivel és mozgásával rabjává teszi már a gyereket is. A Püspöki Énekiskola a maga módján ez ellen veszi föl a harcot.”⁶⁴

5. Viharfelhők az Énekiskola fölött – az 1994/95. tanév

Az évek óta vágyott iskolaépület birtokba vételével megszűnt a zsúfoltság, elvileg minden adottá vált a nyugodt munkához. A nem énekes fiúk felvételén túl a koedukáció nem merült fel, ezt Garadnay utólag is helyes döntésnek tartja.⁶⁵

1993-ban és 1994-ben ugyan jelentős számú új diák érkezett az iskolába (35, ill. 46 fő), de ezeknek már számottevő része nem énekes, illetve az érkezők kb. fele felsős osztályba iratkozott be. Emellett távozóik is jócskán akadtak (15, ill. 16 fő),⁶⁶ több szülő továbbtanulási kockázatot látott a nagy tantestületi fluktuációban és bizonyos nem teljesülő korábbi célkitűzésekben.⁶⁷

Ebben a tanévben Mayer Mihály megyéspüspök személyes felkérésére civil igazgató, az intézményben 1993 tavasza óta tanító Ullrich Magdolna került az iskola élére.⁶⁸ Ez egyértelműen valamiféle korrekciós szándékot jelez a fenntartó részéről, ezen kívül valószínűleg ekkorra tarthatatlanná vált, hogy az iskola igazgatójának nem volt meg az

⁵⁹ Új Dunántúli Napló, 1992. november 06. (III. 306.) 1-2.; Új Dunántúli Napló, 1993. január 09. (IV. 8.) 7.

⁶⁰ Új Dunántúli Napló, 1994. október 01. (V. 270.) 7.; MAYER 2025

⁶¹ Új Dunántúli Napló, 1993. június 30. (IV. 174.) 5.; Keresztény Élet, 1994. április 03. (II. 13.) 3.

⁶² Keresztény Élet, 1994. április 03. (II. 13.) 3.

⁶³ Új Dunántúli Napló, 1994. május 05. (V. 123.) 7.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ GARADNAY 2025A; GARADNAY 2025B

⁶⁶ Pécsi Rita későbbi igazgató 1996. március 1-jén kelt jelentésében írt adatok.

⁶⁷ Személyes közlések

⁶⁸ Mayer Mihály 1967-1972 között Tamásiban volt káplán, ebből az időből emlékezett a vallását ekkor is látványosan gyakorló pedagógusra. Interjú Mayer Mihály nyugalmazott megyéspüspökkel, 2025. július 21. (= MAYER 2025)

intézményvezetéshez szükséges végzettsége.⁶⁹ Az új igazgató és a helyettesének kinevezett Garadnay Balázs között nem volt felhőtlen a munkakapcsolat, nem annyira személyes okok vagy sértettség, inkább áthidalhatatlan szemléletbeli különbségek miatt.⁷⁰

1995 februárjában jelent meg az első újságcikk az iskola átszervezésről.⁷¹ Ebben eldöntött tényként jelenik meg, hogy a Püspökség a következő tanévtől egyesíti a Mátyás király utcai Általános Iskolában működő Kolping-osztályokat a Püspöki Énekiskolával, ezáltal önálló katolikus általános iskolát hoz létre. Az igazgatói teendőkkel Mayer Mihály megyéspüspök a Kolping-osztályokat megszervező Pécsi Ritát bízta meg.

Pécsi Rita elmondása szerint nem sokkal korábban váratlanul személyesen kereste meg őt Wolf Gyula, az Egyházmegye gazdasági igazgatója, két másik gazdasági vezető társaságában. Előadták, hogy problémásnak látják az Énekiskola működését, és mindenképp változtatást akarnak eszközölni. Tekintettel arra, hogy a Mátyás király utcai Általános Iskola katolikus szellemiségű Kolping-osztályai nagy túljelentkezés mellett működtek és jó hírnévnek örvendtek, felkérték, hogy hozzon létre katolikus általános iskolát a Püspöki Énekiskola épületében. Bár Pécsi Ritát óvatosságra intette az 1990-ben szerzett tapasztalat, teljes – de az énekiskolai képzést nem érintő – szakmai szabadság garanciája mellett végül elvállalta a felkérést.⁷²

Az átszervezés lehetősége a Kolping-osztályok számára kapóra jött: „*Pécsi Rita szerint bár a Mátyás király úti iskolával sikeres volt az együttműködés idáig, az már nem biztosítható, hogy az ötödikbe továbbjutók is egy átfogó, határozott és egységes keresztény szemléletű oktatásban részesülnek a szaktanári rendszer belépésével.*”⁷³ Minden más szereplőt kellemetlenül érintett a kialakult helyzet. Az Énekiskola vezetői méltatlannak érezték és az iskola léte elleni támadásként élték meg a fenntartói döntést, amelyről velük előzetesen nem egyeztettek.⁷⁴ A Mátyás király utcai Általános Iskola igazgatója és az oktatási ügyekért felelős alpolgármester egyaránt előkészítetlennek és túl gyorsnak ítélte meg a váltást, s mindketten kifogásolták, hogy a Püspökség kész tények elé állította őket, a döntéselőkészítésben nem vehettek részt.⁷⁵

A szülők „Pécsi katolikus hívők közössége”-ként aláírt névtelen levélben keltek a Püspöki Énekiskola és Garadnay Balázs védelmére, kihangsúlyozva, hogy az igazgató (1994-től igazgatóhelyettes) közmegeledésre végezte munkáját.⁷⁶ A levél hivatkozik arra a feszült

⁶⁹ Ullrich Magdolna mindkét körülményt megerősítette. Interjú Ullrich Magdolnával, 2025. augusztus 6-án (= ULLRICH 2025)

⁷⁰ GARADNAY 2025B, ULLRICH 2025

⁷¹ Új Dunántúli Napló, 1995. február 07. (VI. 37.) 3.

⁷² PÉCSI 2025

⁷³ Új Dunántúli Napló, 1995. február 07. (VI. 37.) 3.

⁷⁴ GARADNAY 2025B

⁷⁵ Új Dunántúli Napló, 1995. február 07. (VI. 37.) 3. Ha elfogadjuk Pécsi Rita adatközlését, hosszas előkészületekről nem beszélhetünk: a felkérés valamikor januárban volt, a Kolping-osztályoknak helyet adó iskola vezetőit pedig január 20-án értesítették a döntésről.

⁷⁶ Pécsi magyar katolikus hívők észrevétele a Püspöki Énekiskolával kapcsolatos várható változásokat illetően. 1995. március 16. IRATTÁR

hangulatú szülői értekezletre, amelyről Mayer Mihály megyéspüspök (számukra kielégítő) válaszadás nélkül vonult ki. A levélírók erős fordulatokat is alkalmazva⁷⁷ tiltakoznak az átszervezés bejelentett formája ellen, és egyházi személyt követelnek az iskola élére.

Az új iskoláról egymásnak ellentmondó hírek jelentek meg a félév során, ami különösen az Énekiskola pozíciójának nem segített. „Mayer Mihály megyéspüspök [...] hozzátette, hogy a Püspöki Énekiskola most ismét két intézmény lesz, mint például a világháború előtt volt, [...] Az énekiskola egy speciális funkciójú, zenei képzést nyújtó intézmény marad a maga sajátos szakmai arculatával.”⁷⁸ Ugyanaznap egy másik lap is idézte a püspököt: „Hangsúlyozom: nem új iskola létrehozásáról van szó, hanem egy meglévőnek a kibővítéséről és továbbfejlesztéséről, [...]”⁷⁹ Egy hónappal később ugyancsak ő nyilatkozta: „A nagymúltú Püspöki Énekiskolával kapcsolatban szeretném elmondani, hogy a most újonnan induló katolikus általános iskolán belül működik majd.”⁸⁰ Júniusban „Mayer Mihály pécsi megyéspüspök [...] elmondta, hogy [...] Az intézménynek a Püspöki Énekiskola ad helyet, amely szeptembertől újra régi formájában internátusként és énekes kollégiumként működik.”⁸¹ A nyilatkozatok alapján nem értelmezhető, hogy pontosan milyen szerkezetű intézmény jön létre a következő szeptemberben.

A tervek mellett az anyagiak is szóba kerültek. Mayer Mihály szerint „Az elmúlt négy év során senkinek sem fájt, hogy a pécsi énekiskola egy fillér önkormányzati támogatást sem kapott. Közvetlenül a Művelődési és Köznevelési Minisztériumtól kellett kérnünk állami szubvenciót. A katolikus diákok után viszont a Mátyás természetszerűleg megkapta a fejkvótát. Most annyit változik a helyzet, hogy az átvett tanulók fejkvótája a katolikus általános iskolának jár majd, s négy szűk esztendő után mi kerülünk valamivel kedvezőbb helyzetbe.”⁸² Júniusban „Magas rangú német vendégeket fogadott [...] a Pécsi Kolping Egyesület, akik azért érkeztek hazánkba, hogy megtekintsék a régiókban fejlesztett Kolping intézményeket, melyeket a Német Kolping Egyesület 15 millió márkával támogatott, továbbá tárgyalásokat folytattak az esetleges jövőbeli támogatások ügyében. Mayer Mihály pécsi megyéspüspök a megbeszélésen elmondta, hogy szeptemberben kezdi meg munkáját az a püspökség által alapított Katolikus Általános Iskola, amely a Kolping Egyesület által kialakított keresztény pedagógiai programot hivatott megvalósítani.”⁸³ Az ilyen hírek kellő táptalajt adtak azon feltételezéseknek, miszerint az átszervezésnek nem csak az Énekiskola beiskolázási adataihoz volt köze.⁸⁴

⁷⁷ „[...] fészekről-fészekre hurcolják az un. Kolping-osztályokat ahelyett, hogy a Kolping alapítvány általi támogatásokból netán egy magániskolát létesítvén ott élhetné ki igazgatói és vezetői törekvéseit, aki erre hivatottnak érzi magát!”

⁷⁸ Új Dunántúli Napló, 1995. február 07. (VI. 37.) 3.

⁷⁹ Magyar Nemzet, 1995. február 07. (LVIII. 32.) 14.

⁸⁰ Keresztény Élet, 1995. március 19. (III. 12.) 1.

⁸¹ Új Dunántúli Napló, 1995. június 20. (VI. 166.) 7.

⁸² Magyar Nemzet, 1995. február 07. (LVIII. 32.) 14.

⁸³ Új Dunántúli Napló, 1995. június 20. (VI. 166.) 7.

⁸⁴ MAYER 2025 és PÉCSI 2025 szerint nincs összefüggés a szervezeti átalakítás és a kilátásba helyezett támogatás között. A közhangulatra jellemző, hogy az 1995/96. tanévet megnyitó szentmisén Mayer Mihály

Miközben a szervezeti kérdések miatt bizonytalan légkör alakult ki, a kórusmunka szép eredményeit számos helyen bemutatta az Énekiskola. 1995 áprilisban a virágvasárnapi és húsvéti szentmisén is énekeltek; virágvasárnapon csak két gregoriánt, húsvétkor viszont a *Missa in hon. S. Godehardi*-t Griesbachertől, egy Gabrieli- és egy Palestrina-motettát, továbbá a *Victimae paschali laudes* kezdetű gregorián éneket.⁸⁵ Még ugyanebben a hónapban részt vettek Szolnokon a Fiúkórusok V. Országos és Nemzetközi Találkozóján, itt a közös rendezvény mellett önálló eseményen is bemutatkoztak.⁸⁶ Ugyancsak áprilisban, 26-án a Filharmónia által szervezett általános iskolai és középiskolai hangversenyeken szerepeltek Lehotka Gábor orgonaművésszel együtt.⁸⁷ 29-én a Liszt-teremben rádiófelvétel készült három motettáról.⁸⁸ 1995. május 8-án a Pius-templomban Ulrich Meldau svájci orgonaművész hangversenyén közreműködtek.⁸⁹ Természetesen énekeltek az évváró Te Deum-on is, a Székesegyházban. 1995 augusztusának végén az Énekiskola rövid történetének egyik legfelemelőbb zenei és közösségi élményeként Erdélybe utaztak a fiúk. Kolozsváron és Csíksomlyón énekeltek szentmisén és a szertartásokat követő koncerten.⁹⁰

6. Konfliktusos együttélés – az 1995/96. tanév

1995 szeptemberében az énekiskolások a Katolikus Általános Iskola tanulói lettek, ugyanígy a tanárok is az újonnan létrejövő iskola tantestületébe kerültek. A Katolikus Általános Iskola vezetői az iskola keretein belül működő külön egységként, quasi épületen belüli tagintézményként tekintettek az Énekiskolára, mint zenepedagógiai műhelyre és kollégiumra. Az Énekiskola persze szívesen definiálta volna magát önálló intézményként, ám a fenntartó egyértelműen egy szervezeti egységként kezelte a Hunyadi u. 9. sz. alatt tanulók és dolgozók összességét. Az iskola működése erősen függött a Püspöki Hivattaltól: nem volt saját gazdasági vezetője, a pénzügyi szálak az arrogáns stílusának köszönhetően is hírhedt püspöki gazdasági igazgató, Wolf Gyula kezében futottak össze,⁹¹ ugyancsak a Püspökségen kaptak végleges formát a munkaviszonyokkal kapcsolatos iratok.

fontosnak tartotta nagy nyilvánosság előtt leszögezni, hogy a városban terjedő hírekkel ellentétben ő nem adta el az Énekiskolát. Interjú Vidané Kresz Beátával, 2025. augusztus 11. (= KRESZ 2025)

⁸⁵ A Püspöki Énekiskola Fiúkórusának 1995 tavaszi programja. Vidané Kresz Beáta által megőrzött gépirat (= PROGRAM 1995)

⁸⁶ Jászkun Krónika, 1995. április 20. (III. 92.) 7.; Új Néplap. Jász-Nagykun-Szolnok megyei napilap (korábban: Szolnok Megyei Néplap), 1995. április 22. (VI. 94.) 16.; PROGRAM 1995

⁸⁷ Új Dunántúli Napló, 1995. április 26. (VI. 113.) 14. A két koncertet eredetileg két napra tervezték. PROGRAM 1995

⁸⁸ PROGRAM 1995

⁸⁹ Ez is Filharmónia-koncert volt. Új Dunántúli Napló, 1995. május 05. (VI. 121.) 19.; PROGRAM 1995

⁹⁰ Hargita Népe, 1995. augusztus 31. (VII. 170.) 8.; VHS-felvételek. Az előzetes program szerint Szentegyházán és Marosvásárhelyen is szerepeltek.

⁹¹ PÉCSI 2025. Jobbágy Valér így élte meg az egyik, Wolffal való személyes találkozást: „*Kedves Mihály Püspök! [...] Akkor még nem beszéltem teljhatalmú titkárod alpári modoráról, melyet sokáig csak hírből volt alkalmam ismerni, míg személyesen is részese lehettem annak a pökhendi hangnemnek, amelyről úgy gondoltam, hogy a letűnt korral együtt örökké múlttá vált. Nem tenném szóvá, ha ezzel a parlagi modorral nem a Te nevedben lépne föl, kompromittáló módon. [...]*” (a levél 1996 pünkösdjén kelt)

Zsurnaliszta túlzásnak tűnhet, de a tanév során valóságos hadiállapot volt az intézményben. Az általános iskola tantermeinek kialakítása az önálló, kizárólagos használatú énekterem és a kollégiumi betegszoba megszűnését eredményezte, ezzel alapvető énekiskolai érdekeket sértett. Ez megerősítette az Énekiskola vezetőiben az érzést, hogy támadás alatt állnak. A régi tantestület bizalmatlanul és ellenségesen fogadta az új igazgatót.⁹² A feszültség ugyan a tantestület nagy részében mérséklődött, de a vezetők ellenséges érzelmei a tanulók számára sem maradtak rejtve. Az addigra nagyon erős és a fúzióval megsértett énekiskolás öntudat az egész tanévet végigkísérő, látványos dacreakciókat eredményezett a diákok részéről (pimaszkodások, rongálások, etc.).

1995. október 14-én avatták Halász Béla orgonaművész (1908-1991) emléktábláját a Janus Pannonius utcában. Erre a napra Báthory László a régi énekiskolások számára találkozót szervezett,⁹³ s mindannyian részt vettek az emléktábla avatásán. Az „elődök” nem ítélték megfelelőnek a fiúkórus teljesítményét,⁹⁴ vélhetően ehhez köthető az aktivizálódásuk, amely a későbbi eseményekre befolyással volt. Ebben az időben akarta felkínálni vagyionát az Énekiskolának Dr. Arató József örökös nélküli budapesti szülész-nőgyógyász, egykori énekiskolás növendék. Ezzel kapcsolatban történt is egy egyeztetés a Püspökségen. A megbeszélésen Arató biztosítékot kért rá, hogy az adomány nem olvad el a nagy közösben, ill. a Püspökség a biztos háttérrel ad az Énekiskolának működéshez. A régi énekiskolások az Énekiskola további sorsa kapcsán a papkarnagy általi kórusvezetés mellett törtek lándzsát, s ez ekkor látszólag a püspök hosszabb távú elképzeléseivel is találkozott.⁹⁵

1995 decemberének első napjaiban népes pécsi küldöttség látogatott az osztrák testvérvárosba, Grazba. A „Régiók Adventje” elnevezésű rendezvényen a Püspöki Énekiskola fiúkórusa magyar karácsonyi énekeket adott elő a megnyitón mintegy 1500 néző előtt, majd másnap a Mayer Mihály megyéspüspök által celebrált szentmisén énekeltek a gyerekek.⁹⁶ Ehhez az utazáshoz kötődik egy kellemetlen esemény: a kórus önhibáján kívül elkésett az egyik fellépésről, amiből szóváltás kerekedett a helyi szervezővel.⁹⁷ Jelen volt Wolf Gyula is, aki Jobbágy Valér visszaemlékezése szerint közönséges módon beszélt Vidané Kresz Beáta énektanárral, mire a karnagy rendre utasította. Szó szót követett, végül a püspökség gazdasági vezetője odavetette, hogy [kb.] ügyis megszünteti az Énekiskolát.⁹⁸

⁹² Különösen az első találkozás volt kínos: „*őnekik se kommunikált senki, és velem se jött el senki, nehogy azt gondold, [...]*” PÉCSI 2025

⁹³ Meghívó levél. IRATTÁR

⁹⁴ Korábbi személyes közlések, továbbá Garadnay Balázs 2001. szeptember 5-én kelt, Székely Miklósnak írt levele (IRATTÁR). Jobbágy Valér úgy emlékszik erre az eseményre, hogy valóban nem sikerült jól a kivezényelt kórus szereplése, nem mellesleg annak köszönhetően, hogy nem kaptak előtte próba-lehetőséget. JOBBÁGY 2025

⁹⁵ Énekiskolás részről Dr. Arató József, Fodor Artur, Kézdi Árpád és Székely Miklós vettek részt. Interjú Kézdi Árpáddal, 2011. augusztus 08. (= KÉZDI 2011) Az adományozás végül nem történt meg. Dr. Arató József nem érzett a püspök irányából semmiféle támogató szándékot, szerinte Mayer Mihályt nem érdekelte komolyan az Énekiskola. Interjú Dr. Arató Józseffel, 2008. szeptember 25.

⁹⁶ Új Dunántúli Napló, 1995. december 04. (VI. 331.) 1, 3.

⁹⁷ KRESZ 2025

⁹⁸ JOBBÁGY 2025

A cseppet sem ideális munkakörülmények ellenére a művészeti munka eredményesen folytatódott. Az 1995. évi iskolai karácsonyi ünnepségen a Püspöki Énekiskola fiúkórusa az alábbi műsorral állt a közönség elé:⁹⁹

ismeretlen szerző	Alta Trinita beata
gregorián	Creator alme siderum
Hassler, Hans Leo	Dixit Maria
Victoria, Tomás Luis de	Ne timeas, Maria
gregorián	Alma redemptoris mater
Marenzio, Luca	O beatum Pontificem
Hassler, Hans Leo	Jubilate Deo
Bárdos Lajos	Karácsonyi bölcsődal
Farkas Ferenc	Áldott éj (Soha nem volt még...)

1996 februárjában egy formailag és stilárisan is értékelhetetlen dokumentum érkezett a Püspökségtől Uzsalyné Dr. Pécsi Rita igazgatónőhöz. Ő az ebben szereplő kérdéshalmazra válaszul elkészítette a „Mayer Mihály püspök úr megbízása alapján válasz-vázlat Székely Miklós kérdéseire” címet viselő jelentést. Elgondolkodtató, hogy a Székesegyházi Énekiskola egykori növendéke, a Budapesten élő organista és énektanár hogy került ebbe a pozícióba. Nehezen elképzelhető, hogy Mayer Mihállyal vagy Wolf Gyulával ápolt jó személyes kapcsolat nélkül ez a kérdéssor feladatként megjelenhetett volna az Egyházmegye iskoláját vezető igazgató asztalán.

- ki kinek főnöke, ki kitől függ?
- kitől függ az É. kórus műsoranyaga?
- hány tanár tanít túlórában?
- mennyi az iskolai túlóráátlag / -1 tanárra kivetítve- /
- hány feltételezett fiktív óra van? hogy lehetne ésszerűsíteni?
- működik-e az isk.-ban, koll.-ban SZMK, vagy Iskolaszék?
- az Én kórus repertoárja: hány mise, acappella, kíséretes
" egyéb,
más egyéb művek?
- évente hány gy.-t vesznek fel az É-ba?
- hogy történik a kiválasztás? /-szempontok?-/
- egy 12 éves É. gy. heti napirendje, de, du. precízen!! órára lebontva?
- mivel lehetne vonzóbbá tenni az É. kórusba való jelentkezést?
- egyebek?
- a mai napig összesen hány énekiskolás volt? - mi van ezekkel?
- a továbbtanulás lehetőségei?
- mennyi az isk.-i tanulmányi átlag? - az É.-oké?
- " a magatartás, szorgalom átlag? - az É.-oké?
- eddig hányan mentek egyetemre, főiskolára?
- egyéb közölni való?

köszönöm:

Székely Miklós hivatkozott kérdései (részlet) (Vidáné Kresz Beáta által megőrzött másolat)

⁹⁹ VHS-felvétel

Pécsi Rita kilencoldalas jelentése végképp elmérgesítette az ügy szereplői közti viszonyt. A dokumentum számos adatot és valós (beiskolázási, szerkezeti, működési, fegyelmi) problémát közöl, de szándéka jóindulattal sem nevezhető segítőnek. Több részlet alapján egyértelmű, hogy a vezetők közötti kommunikáció elégtelen volt. A jelentésben a problémák leírása részletekbe menő, miközben az Énekiskola eredményei szinte csak címszavakban szerepelnek. Bár szerzője hangsúlyozza, hogy „*Szakmai, zenei kérdésekbe nem avatkozunk*”, több olyan megállapítást és összehasonlítást tesz, amellyel az Énekiskola szakmai munkáját érvényteleníti, de minimum relativizálja.¹⁰⁰ A beszámoló az alábbi összegzéssel zárul: „*Azt hiszem, az eddig feltárt adatok, tények egyértelműen alátámasztják azt a meglátásomat, hogy ezt a konstrukciót tovább foltoztatni nem érdemes, fölöslegesen sok költséggel jár, és semmi várható jobb eredménnyel nem bíztat. Alapvetően más irányból lehetne megközelíteni a feladatot, ezt azonban a jelenlegi programmal és személyi állománnyal nem tudom elképzelni. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ...új borra és új tömlőre van szükség! Remélem, vázlatos összefoglalással elősegítettem a közös ügyünket szolgáló tisztánlátást. [...]*”¹⁰¹

Ha ez lehetséges, még tovább rontott a helyzeten a Püspökségen tartott találkozó, amelyre (részben egymásról nem tudva) Garadnay Balázs, Jobbágy Valér és Pécsi Rita mellett régi énekiskolások is hivatalosak voltak. A Püspöki Énekiskola vezetői itt, *in situ* találkoztak a fent hivatkozott kérdésekkel és válaszokkal.¹⁰² Hogy ennek nyomán pontosan mikor születtek meg a személyi döntések, nem tudható,¹⁰³ de Mayer Mihály komolyan vette „*az új borra és új tömlőre*” mutatkozó igényt. Tanév végével az Énekiskola minden zenepedagógusát elbocsátották,¹⁰⁴ s 1996 júniusában már Székely Miklós, a Püspöki Énekiskola új igazgató-karnagya hirdetett felvételt a Bazilika Fiúkórusába 9-10 éves fiúknak.¹⁰⁵ Székely Miklós alkalmasságát szakmai oldalról senki nem vizsgálta, hiszen Garadnay Balázs egyházmegyei zeneigazgatót és a Jobbágy Valért, a Székesegyház Palestrina Kórusának karnagyát épp az ő kinevezésével szorították háttérbe.¹⁰⁶

¹⁰⁰ A februári koncerten három fő felnőtt szerepeltetése a 21 fős, négy szólamot éneklő (kiforrott férfi-hangokkal értelemszerűen nem rendelkező) gyermekkarban; ugyanezen koncert (Victoria, Palestrina, Marenzio, Hassler, Scarlatti) kapcsán: „*a gregorián kivételével viszonylag egysíkú, egy korból való zene alkotja a repertoárt*”; az énekiskolások nem énekelnek a hétközi iskolai szentmisén, míg az iskolai kórus „esetenként” igen. PÉCSI 1996

¹⁰¹ Az irat tanúsága szerint egy példányt kapott Mayer Mihály megyéspüspök, három példányt pedig Székely Miklós. PÉCSI 1996

¹⁰² GARADNAY 2025B; JOBBÁGY 2025. Erre utal Kézdi Árpád visszaemlékezése, aki akkor felkészületlennek ítélte Garadnay Balázst. KÉZDI 2011

¹⁰³ Kézdi Árpád szerint húsvétra már döntöttek az új igazgató-karnagy személyéről. KÉZDI 2011

¹⁰⁴ Különös sérelemként él az érintettekben, hogy elbocsátásuk indokaként szakmai alkalmatlanságukat jelölték meg. Sajnos a felmondólevelet egyikük sem őrizte meg. Pécsi Rita elismeri, hogy Garadnay Balázs későbbi eltávolításában szerepe volt, de azt visszautasítja, hogy zenész kollégákat ilyen megokolással bocsátott volna el (PÉCSI 2025). Garadnay Balázs és Székely Miklós későbbi elbocsátó levelét figyelembe véve valószínű, hogy a felmondólevelek a Püspöki Irodán készültek.

¹⁰⁵ Új Dunántúli Napló, 1996. június 21. (VII. 168.) 4.

¹⁰⁶ Kézdi szerint Székely felkérése inkább a felkínálkozás elfogadása volt. KÉZDI 2011

Míg korábban minden évnyitó és évzáró szentmisét a Székesegyházban celebráltak, az utolsó Te Deumot már az Énekiskola kápolnájában tartották.

Miközben a kinevezett új igazgató nagy reményekkel hirdette meg a felvételit, a Püspöki Énekiskola fiúkórusa Jobbágy Valér karnaggyal, Radó Júliával és Vidané Kresz Beátával még elutazott a korábban leszervezett június végi, ausztriai turnéra és júliusban részt vett az I. Europa Cantat Junior nemzetközi gyermek- és ifjúsági kórusfesztiválon. Utóbbin az angol egyházzenei műveket tanuló és előadó 3. számú műhelyben énekeltek Mervin Cousins karnagy irányításával, ill. önálló koncertet is adtak. Keserédes visszajelzés volt a kórus teljesítményére egy svájci együttes testvérkórusi ajánlata.

7. Székely Miklós küzdelme az Énekiskola fennmaradásáért – az 1996/97. tanév

A tanév végén megmaradt maroknyi énekes fiút tehát Székely Miklósról bízta, aki naivan, évtizedekkel korábbi reflexekkel, a Székesegyházi Énekiskola szinte változtatás nélküli reprodukálásának szándékával próbálta meg a lehetetlent. Az eredeti elképzelésre hivatkozva a nem énekes kollégistákat elbocsátották. Székely átmeneti megoldásként tekintett magára, mindössze addig, amíg sikerül az intézet igazgatására és a kórus vezetésére alkalmas papi személyt megtalálni.¹⁰⁷ Igazgatóhelyettesként erre a tanévre is az Énekiskolában maradt Garadnay Balázs.

A felvételi felhívásban nem egyszerű értelmezni azt, hogy „*Diákjai alkotják egyben a pécsi Bazilika énekkarát. [...] A pécsi énekesfiúk kezdetben havonta egyszer, később gyakrabban énekelnek a Bazilikában vasár- és ünnepnapokon, a 11 órás nagymisén.*”¹⁰⁸ hiszen az új igazgatónak semmilyen szakmai kapcsolata nem volt a káptalani misén szolgáló énekkar karnagyával. A felhívás ígéretei némi párhuzamot mutatnak a korábbi évek – részben nem, vagy nem kielégítő színvonalon teljesülő – ígéreteivel, de még annál is bővebbek: hangszeroktatás, angol és német nyelv, a számítástechnika alapismeretei, úszás, kerékpározás, sportolási lehetőségek, könyvtár, közös hangverseny-, opera- és színházlátogatások, kiállítások, műemlékek megtekintése.¹⁰⁹

Székely később így emlékezett erre a tanévre: „*az előző évi 36 fős gyermekkar 10-re csökkent, akik közül már egy sem tudott kottát olvasni.*”¹¹⁰ Biztosak lehetünk benne, hogy ez nem a gyerekek használhatatlanságát jelentette, hanem az 1940-es évekből az emlékeiben élő blattolási képesség hiányát.

A légkör hasonló volt az előző tanévben tapasztalhatóhoz. Az ez évi 8. osztály az utolsó nagyobb létszámú énekiskolás csoport, erős identitással és kötődéssel, ami a visszaemlékezők szerint sok mindennapi konfliktushoz vezetett az iskolában.

¹⁰⁷ Székely Miklós levele a szülőknek, 1996. augusztus 02. IRATTÁR

¹⁰⁸ Új Dunántúli Napló, 1996. augusztus 13. (VII. 221.) 5.

¹⁰⁹ Uo. (Az Énekiskola által itt vállalt ígérek egy része az általános iskola alapszolgáltatása volt.)

¹¹⁰ Székely Miklós: A pécsi Székesegyházi Énekiskola énektanítási módszere. Magánkiadás, 2000. 62. A szerző a Püspöki Énekiskola megelőző éveiről nehezen értelmezhető megállapításokat tesz.

1996 októberében a szintén egykori énekiskolás Bokrétás András készített interjút az új igazgatóval,¹¹¹ aki nagyívű elképzeléseket vázolt fel: „A XX. századvégi magyarországi helyzetnek megfelelően az Énekiskola bölcsője lehet, de legalábbis zenei központja Dél-Dunántúl keresztény szellemi vezetőerejének, mely ellensúlyozhatja a jelenlegi liberális, néha szabadgondolkodó szellemiséget. Ezen felül kötelességemnek tartom visszaadni Pécs zenei életének azt a jellegzetes egyházzenei bázist, amely 1888-tól egészen 1948-ig, az Énekiskola megszüntetéséig oly híven szolgálta a gregorián- és egyházzeneét.” Az igazgató ekkor még úgy érezte, „Mayer Mihály megyéspüspök úr segítőkészségét és jóindulatát is bírom.”

Ezzel szemben az énekiskolai igazgató 1997 januárban írt levelében¹¹² Pécsi Ritának panaszolja, hogy az iskola tanári karának számos tagja, s az egyházmegyei vezetők egy része „nem tartja időszerűnek az Énekiskolát”, szerintük „halálra van ítélve, nem kell, fölösleges”. Nem Pécsi Ritát támadja, elsősorban az igazgatóhelyettest, Pókáné Büki Ágneszt azonosítja ellenérdekű félként, s hiányolja egyes kollégákból a keresztényi szemléletet. „Ne add a neved ahhoz a hajtóhadjárathoz, mely az Énekiskolát üldözi, netán meg akarja fojtani.” – kéri az igazgatónőt. E levélben egyszerre próbál hízelegni, kompromisszumot keresni és erőt mutatni. „Engem nem lehet eltántorítani attól, hogy a problémát megoldjam, nekem ez nem karrier kérdés, Áginak látnia kellene, hogy én nem vagyok G. Balázs, U. Magdi, vagy Báthori Laci – mögöttem egy múlt áll, és egy jövő.”

Pécsi Rita a Székely Miklóssal való nehéz munkakapcsolatról és az Énekiskola munkájának meglehetősen szervezetlenségéről számolt be.¹¹³

1997 májusában „Megújulás előtt a Püspöki Énekiskola” címmel jelent meg egy cikk a megyei napilapban.¹¹⁴ Ebben tényként szerepel a székesegyházi zenei szolgálat, ami egyértelműen csúsztatás. Az Énekiskola „újjászervezésén” fáradozó igazgató ekkor már csak kollégistákat keres, új elemként középiskolásokat is. A város közvéleménye ekkorra négy év alternatív helyszínen történő küzdelmet, majd három év folyamatos átszervezést és időről időre bejelentett megújulást kísért végig, s ez vélhetően nem tett jót az Énekiskolával szembeni bizalomnak.

Ennek a tanévnek két dokumentált szereplése az 1997. április 27-i szekszárdi¹¹⁵ és az 1997. május 25-i székesegyházi szentmiseszolgálat. Utóbbi alkalommal 8-12 fiú énekelt gregorián énekeket Székely Miklós vezetésével.¹¹⁶ A tanév tanulói több vidéki vendégszereplésre is emlékeznek, Székely minden bizonnyal toborzási céllal utaztatta a fiúkat az egyházmegyébe.

¹¹¹ Új Dunántúli Napló, 1996. október 03. (VII. 270.) 6.

¹¹² Székely Miklós iratai. 11 dokumentum, egy számozatlan, a továbbiak 0-9. számmal ellátva. A leveleket Székely Miklós küldte meg énekiskolás barátainak. A dokumentumokat évekig Bokrétás András őrizte, jelenleg a szerző birtokában vannak. (= SZÉKELY 1997.) 3. (Székely Miklós levele Pécsi Ritának)

¹¹³ PÉCSI 2025

¹¹⁴ Új Dunántúli Napló, 1997. május 22. (VIII. 138.) 7.

¹¹⁵ Családunk. A Szekszárdi Katolikus Egyházközség tájékoztatója, 1997. nagybőjt (4. 13.) 4.

¹¹⁶ Diarium Chori

Az igazgató – 1997. június 3-án kelt levele szerint – az előző évről mindössze négy fiút tudott volna továbbvinni, ezek mellé toborzott 29 új gyereket. A fennmaradt levelek közlései szerint a Püspökség egymásnak ellentmondó egyezségeket kötött. Székely Miklós Mayer Mihály megyéspüspökkel úgy egyezett meg, hogy a felvétel feltétele a jó magaviselet és a 3,5 értéket elérő tanulmányi átlag – az ily módon kijelölt határértékek egyértelműek. Ezzel szemben Pécsi Rita akkor azt kommunikálta Székely felé, hogy a püspök azt mondta neki, *„hogy azt vesz fel, akit jónak tart.”*¹¹⁷ Székely elkéseredetten látta, hogy hiába hozott 29 – a kijelölt feltételeknek megfelelő – gyereket, az igazgatónő ebből 10-et biztosan nem akart felvenni, ezzel *„részéről eldöntötte az Énekiskola sorsát.”*¹¹⁸ Székelynek egyéb sérelme is volt: *„Az általam felvett gyerekek szüleit behívták és lebeszéltek az Énekiskoláról.”*¹¹⁹ Pécsi Rita a szelektálást utólag azzal magyarázza, hogy az iskola jó híre érdekében nagyon erősen szűrték, hogy hiteles és vonzó iskola képét mutassák. Elmondása szerint a nem énekiskolás osztályokba jelentkezőknél ugyanilyen szigorú volt az elbírálás.¹²⁰

Székely Miklós leveleiből kitűnik, hogy mindvégig tévesen ítélte meg a helyzetet és az erőviszonyokat; még 1997 júniusában is tantermekkel kapcsolatos igényt terjeszt elő a püspöknek, s leszögezi, hogy *„Az Énekiskola önálló intézmény volt, és kell, hogy legyen, az ált. isk. minden esetben – akár egyházi, akár világi – csak kiszolgálója az előbbinek.”*¹²¹

1997. június 13-án kelt Mayer Mihály megyéspüspök 387/1997. számú levele,¹²² amelyben leszögezi, hogy *„az intézetet nem szüntetjük meg, de működését szüneteltetjük”,* egyúttal Székely Miklóst felmenti az igazgatói tisztség alól. A levélben némi indoklásképp szerepel, hogy *„sok gyermeket szőlített meg és e gyermekek egy része nem érte el azt a szintet, amely biztosítaná az intézet tovább működését.”*¹²³ Az igazgató így írt a döntésről egykori énekiskolás társainak: *„Nagyon-nagyon szomorú vagyok. Azt hittem, ez életem koronája, - megtettem, amit lehetett [...] nagyon nehéz volt, néha csak az összeszorított fogam segített – mellőzés, megalázás, gúnyos megjegyzések és tekintetek.”*¹²⁴ Ekkorra Székely birtokában volt Jobbágy Valér Mayer Mihálynak írt elkéseredett levelének másolata;¹²⁵ az ebben írt állítások némelyikének igazságtartalmára ugyan rádöbbsent, mégis mindvégig önmagában látta az egyetlen lehetséges megoldást: *„Én voltam az utolsó mohikán, aki még tudta, hogy mi volt az Énekiskola.”*¹²⁶

¹¹⁷ SZÉKELY 1997. 6. (Székely Miklós levele Mayer Mihálynak)

¹¹⁸ Uo.

¹¹⁹ SZÉKELY 1997. 0. (Székely Miklós levele Ullrich Magdolnának) Ugyanerről számolt be Nagy István nevelőtanár. Korábbi személyes közlés

¹²⁰ PÉCSI 2025

¹²¹ SZÉKELY 1997. 6. (Székely Miklós levele Mayer Mihálynak)

¹²² SZÉKELY 1997. 8. (Mayer Mihály levele Székely Miklósnak)

¹²³ Uo. Ezen a helyen Székely kézzel írt széljegyzete: *„Ez így hazugság! Lásd a 6. oldalt! Rita becsapta a püspököt!”* Az intézet működésének szüneteltetését egyházmegyei körlevélben tudatták a papsággal (467/1997), ennek szövege lényegében megegyezik Székely Miklós elbocsátásának indoklásával.

¹²⁴ SZÉKELY 1997. Szám nélkül (Székely Miklós levele a régi énekiskolás társaknak)

¹²⁵ SZÉKELY 1997. 1. (Jobbágy Valér levele Mayer Mihálynak)

¹²⁶ SZÉKELY 1997. 0. (Székely Miklós levele Ullrich Magdolnának)

Ezzel az Énekiskola ügye végleg elbukott. Bár köztudomású volt, hogy Wolf Gyula tudta és beleegyezése nélkül semmi nem történhet az Egyházmegyében, az érintettek haragja Pécsi Rita igazgatónő mellett – talán érthető módon – Mayer Mihály megyéspüspök, mint döntéshozó felé irányult. Erről tanúskodik Jobbágy Valér karnagy Mayer Mihálynak címzett hosszú, szenvedélyes levele is – ez az Iroda akkori közismert állapotai mellett valószínűleg el sem jutott a főpásztorhoz –, amelyet másolatban a régi énekiskolásoknak is megküldött. *„Azok az egymással sem kompatibilis magyarázatok, amelyeket annakidején az iskolaátszervezés (kiárusítás) indoklásaként különböző időpontokban fölhoztál, óhatatlanul kelti az emberben azt a gyanút, hogy a felszínes magyarázkodások mögött olyan tények húzódnak meg, amelyekről mégsem illik nyilvánosan beszélni. Ma már tudjuk, hogy részedről „bölcs előrejelzés” volt annakidején ígéreteid írásbeli megerősítésének megtagadása.”*¹²⁷ Valószínűleg ugyancsak a püspöknek üzent a Palestrina Kórusíradó 1997. augusztus 19-i száma Szent Adalberttől származó mottójával: *„Könnyű a püspöksüveget és a pásztorbotot viselni, de borzasztó a püspökre váró számadás az élők és holtak bírása előtt.”*¹²⁸ Mayer Mihály nyugalmazott megyéspüspök álláspontja harminc év távlatából az, hogy nem érez személyes felelősséget az ügy végkifejletével kapcsolatban, éveken át egyre kevésbé látta működőképesnek az Énekiskolát, a rendelkezésére álló információk alapján nem dönthetett másként, nem tarthatott meg egy romantikus álmot a racionális érvekkel szemben.¹²⁹

8. A Püspöki Énekiskola repertoárja

1990-ben az oktatás a gregorián énekek megismertetésével kezdődött. Különösen az egyszerűbb himnuszok és antifónák a népdalokhoz hasonló egyszerű gyakorlóterepet jelentettek a kezdő énekesek számára. A korális ének mindvégig része maradt az Énekiskola gyakorlatának, de e gyakorlat nagyon hamar kiegészült a többszólamú művekkel. A fiúk – a Palestrina Kórus férfi énekesével – már az első tanév végén, 1991. június 22-én, a Székesegyház felszentelésének 100. évfordulóján *Victoria: Missa „Quam pulchri sunt”*-jének rövid tételeit (*Kyrie, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei*) énekelték (ekkor a fiúkórus legidősebb tagja is mindössze 12 éves).

A „rég” Énekiskola repertoárjának gerincét a gregorián énekek és a XVI. századi mesterek művei adták, ill. ehhez társultak a századforduló ceciliánus szerzőinek a Palestrina-stílus szerkesztésmódjára törekvő művei, később kiegészülve a szintén ehhez a körhöz tartozó Peter Griesbacher erősen kromatizált alkotásaival. Utóbbiakat liturgikus szempontból megfelelő kortárs egyházzeneként határozhatjuk meg.¹³⁰ Jobbágy Valér – aki 1988 tavaszától kezdve a Palestrina Kórus karnagya volt, s e munkakörében is a hagyományok tiszteletben tartásával folytatta elődei munkáját –, tudatosan kapcsolódott a zenei

¹²⁷ SZÉKELY 1997. 1. (Jobbágy Valér levele Mayer Mihálynak)

¹²⁸ Palestrina Kórusíradó, 1997. augusztus 19. (V. 5.) 1.

¹²⁹ MAYER 2025

¹³⁰ E kategória részeként kerültek később az énekiskolásokkal felálló dómkórus műsorára Kersch Ferenc, Harmat Artúr, Bárdos Lajos, Deák-Bárdos György és Kodály Zoltán művei.

örökséghez, s az énekiskolásoknak tanított műveket Giovanni Pierluigi da Palestrina, Orlande de Lassus, Tomás Luis de Victoria, Luca Marenzio, Andrea Gabrieli és a korabarokk Hans Leo Hassler műveiből válogatta. Nyilván szintén a hagyomány tisztelete és elfogadása nyomán került a repertoárba az egyházzenei gyakorlatból napjainkra kivesző ceciliánusok művei közül Griesbacher orgonakíséretes műve, a *Missa in hon. S. Godehardi*.

Jobbágy Valér szakmai irányítása mellett, hat év alatt egy gregorián és nyolc polifon misekompozíciót adott elő a fiúkórus. A nyolc többszólamú miséből 4 Palestrina, 2 Victoria, 1 Lotti és 1 Griesbacher alkotása. Az igazolhatóan elhangzott motetták listáján 28 művet találunk. Ezek többsége jelentős hosszúságú, általános iskolás gyermekek számára kifejezetten nehezen elsajátítható és előadható kompozíció. A tételes repertoárt a tanulmány II. számú függeléke tartalmazza.

Az 1996/97. év repertoárjáról semmilyen adat nem maradt fenn. A résztvevő énekiskolások elmondása szerint az alacsony létszám miatt csak gregorián énekeket énekeltek.¹³¹

9. A Székesegyházi Énekiskola (1888-1953) és a Püspöki Énekiskola (1990-1997) lehetőségeinek és eredményeinek összehasonlítása

9.1. Társadalmi háttér és igények

Az előző századfordulón a rangos középiskolák viszonylag alacsony száma, a vidéki lakosságtól való – a kor közlekedési viszonyai miatt a napi ingázást kizáró – távolsága, a kollégiumi rendszer hiánya miatt a Székesegyházi Énekiskola pedagógiai programján túlmutató társadalmi igényt is kielégített. Természetes volt a korszakban a fiúk és lányok külön történő oktatása, s ugyanígy a hatnapos iskolahét. A vallásgyakorlás, az Egyház iránti tisztelet és az egyházi intézmények magas presztízse általánosnak mondható. Nem volt ritka a nagy család, ezzel gyakran szűkös anyagi körülmények jártak együtt. A szülő-gyermek kapcsolat sok tekintetben különbözött a napjainkban megszokottól. Ha az elszakadás fájdalmas is volt a családnak, elfogadták a gyermek hosszas távollétét a tanulmányai érdekében. Az Énekiskola ugyan a számos előnyért cserébe az átlagosnál nagyobb áldozatot követelt a gyermektől és a családtól, de ezzel együtt belesimult a korszak intézmény-rendszerébe és mindennapjaiba.

1990-re a társadalmi háttér jelentősen megváltozott, az új környezethez és a családok életviteléhez illeszkedő struktúrát kellett kialakítani, új kapcsolt szolgáltatásokra és hívószavakra volt szükség. E hívószavak közül első helyen állt a keresztény lelkeség, amely korábban természetes adottság volt, ebben az oktatási rendszerben már markáns elkülönbözés kifejezésére lehetőséget adó szempont. A társadalom szemmel látható elvallástalanodása ugyan azzal járt, hogy a vallásos réteg számára kifejezetten kíváncsi lett az egyházi iskola, a társadalom egészét tekintve az egyházi iskolák jóval kisebb kört tudtak megszólítani. Különösen igaz ez az Énekiskolára, mint speciális küldetésű egyházi iskolára. 1990 májusában a szervezők korszerű hívószavakból álló nagyívű víziót vázoltak fel a 12

¹³¹ Árki László és Koller Tamás személyes közlése.

évfolyamosra tervezett iskoláról: „*A mostani újjászervezés során is változatlanul ez a liturgikus szolgálat áll iskolánk arculatának középpontjában. A kor követelményeinek megfelelően kibővített tanulmányi és nevelési programmal várjuk növendékeinket. A tanítás kislétszámú osztályokban történik, egésznapos elfoglaltságot biztosítva. A közismereti tantárgyakon kívül speciális foglalkozásaink: hit- és erkölcstan, egyházi ének, hangszeroktatás, nyelvoktatás és számítástechnika. Ezekből szakérettségi bizonyítvány szerezhető. Délutáni foglalkozásaink között szerepel a sport, többféle ágazatban, valamint az egészséges életvitel biztosítása.*”¹³² Nem mérhető, hogy a lassanként csökkenő érdeklődésben mekkora szerepe volt a hétvégi elfoglaltságok elutasításának, de vélelmezhető, hogy míg a megelőző századforduló családjai között több akadt, aki egy fontos cél érdekében tolerálta a gyermek több hónapos folyamatos távollétét is, ekkorra a családok többsége érzékenyebben reagált a felértékelődő hétvégi együttlét rendszeres megrovidülésére. Ugyan akadtak az országban fiúgimnáziumok, amelyek működését nem kellett beszüntetni az 1990 előtti évtizedekben, a rendszerváltás idején fiúiskolát indítani még a hagyományokra hivatkozva is feltűnést keltett. A lányok pécsi felekezeti iskolában történő oktatására nem látszott megoldás, miközben a családok részéről jelentkezett rá igény.

9.2. Az Egyházmegye anyagi teherbíró képessége

A Székesegyházi Énekiskola mögött nem csak a főpásztori szándék állt, hanem pénzügyi háttérként a Székesegyházi Uradalom, amelynek jövedelmei lehetővé tették az intézet felépítését, berendezését és fenntartását. A háttérben itt is előfordultak a finanszírozással kapcsolatos nézeteltérések,¹³³ de az intézet fenntartása egészen 1948-ig nem ütközött pénzügyi akadályokba.

1990 után az egyházak számos épületüket visszakapták, de a teljes ingatlan-portfólió rekonstruálása nem volt lehetséges, így nem tudott újra létrejönni egy olyan rendszer, amelyben a gazdasági egységek által termelt profit lehetővé teszi a nagyvonalú oktatási beruházásokat. Bár Mayer Mihály emlékeivel¹³⁴ ellentétben a 90-es évek elején is írtak ki pályázatokat,¹³⁵ az iskola működtetésének pénzügyi alapját a rendszeres állami finanszírozás jelentette. Ebben a konstrukcióban nagy jelentőséggel bírt az épület kihasználtsága, hiszen a támogatás fejkvóta formájában, a tanulói létszámhoz igazodva

¹³² Új Dunántúli Napló, 1990. május 14. (I. 40.) 3.

¹³³ Lajos Gyula 1920 február 13-án kelt, Wajdits Gyula énekiskolai prodirektorhoz írt levelében néhány sor árulkodik az intézet és az Uradalom nem éppen felhőtlen viszonyáról: „*A költségvetési tételek egyébként is egész másképp alakultak volna, ha a székesegyházi uradalom mindenkor jóakarattal s ügyszeretettel karolta volna fel az énekiskolát s nem mint felesleges nyüögöt tekintette volna, mely minden realis haszon nélkül emészti az uradalom jövedelmeit.*” PEL I.1.a.1.1920.434

¹³⁴ MAYER 2025

¹³⁵ A pécsi önkormányzat Szabadművelődési Alapjának 120.000 Ft-os támogatása művészeti program megvalósítására. A Kulturális Bizottság elnökének 1991. június 25-én kelt levele. IRATTÁR; „*Az 1991. évi közművelődési pályázat nyertesei: [...] Pécs, Püspöki Énekiskola, 700.000 Ft*” (a pécsi pályázók közül messze a legmagasabb eredmény). Népszabadság, 1991. december 14. (XLIX. 293.) 28.; A Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány 1992. és 1993. évi támogatása (75.000, ill. 80.000 Ft). IRATTÁR; Az Országos Játék Alap 400.000 Ft értékű vissza nem térítendő támogatása könyvtár és hangtár létrehozására. Értesítő levél és szerződés. IRATTÁR

érkezett. Az Egyházmegye behatárolt pénzügyi lehetőségeit jelzi, hogy a Püspöki Énekiskola külső szereplőktől kapott adományokra szorult.¹³⁶

9.3. Az Egyház és egyházzene

A XIX. század végén két választóvonal rajzolódik ki az egyházzeneben. Az egyik a latin és népnyelvű éneklés között húzódik: a társadalom nagy része a II. Vatikáni Zsinatig megtűrt státuszú népénekekkel és az ezekből készített egyszerű feldolgozásokkal találkozott, de az előírászerű egyházzene az egyház hivatalos nyelvén megszólaló gregorián ének vagy többszólamú karének számított. A másik választó- vagy törésvonal a tisztán vokális (legfeljebb orgonakíséretes), egy- és többszólamú templomi zene és a hangszerkíséretes, szólóbetétes, „színházi stílusú” muzsika között volt, s ehhez kapcsolódott a ceciliánus egyházzenei reformmozgalom küzdelme. Az Egyház részéről látható központi igény az előírászerű egyházzenére, s a pápák több határozott állásfoglalást tettek egyházzenei kérdésekben, de a szigorú előírásokat még a papság is szabadon értelmezte. A legfelsőbb rendelkezések mérsékelt hatékonysága ellenére a meghirdetett és ismert irányelvek, továbbá a kötelezően latin nyelvű szertartások természetes közeget jelentettek a latin nyelvű vokális egyházzene számára. Az eszmény tökéletes megvalósítása ugyan ritkaságszámba ment, de az Egyház és a társadalom is értéként tekintett rá.

A XX. század végén is bonyolult a helyzet, csak másképp. A II. Vatikáni Zsinat minden szempontból új helyzetet teremtett. A népnyelv lett a szertartások általános nyelve, egyúttal hivatalos támogatást kapott a népnyelvű éneklés. Hivatalos fordítást kaptak az ordinárium-tételek, amelyek nyomán tömegéneklésre alkalmas népmisék készültek. Pécsen a Székesegyház káptalani miséje maradt latin nyelvű (a kívülálló számára mintegy élő múzeumként). A század második felében megkezdődött a könnyűzene beszivárgása a liturgiába. A 70-es évek beat-miséit követték a gitáros dicsőítő énekek, amelyek Magyarországon 1990 előtt jórészt Silye Jenő munkásságának eredményei, később ehhez csatlakoztak a népszerű „Taizé-i énekek”. Száz éve elképzelhetetlen lett volna ennek a zenei színvonalnak a felsőbb jóváhagyása (sőt tulajdonképpen szorgalmazása) az egyházzenei gyakorlatban, azonban úgy tűnik, az Egyház eszközként tekint a könnyen fogyasztható könnyűzenére, amelytől a fiatalok eredményesebb megszólítását reméli. Miután a zsinati előírások kíváncsún tartják a hívek cselekvő részvételét a liturgiában, lassanként új törésvonal alakult ki: az egyik oldalon a bármely hívő által énekelhető népének és egyházi könnyűzene áll, a másikon a hangi adottságokat, képzettséget és előzetes felkészülést igénylő karének (amelynek egyre inkább a hosszúsága is kritika alá esik). Ebben a légkörben a hagyományos, latin nyelvű énekek és kórusművek előadására képzett fiúkórus felállítása sokak számára anakronizmusnak tűnhetett.

¹³⁶ Berendezési tárgyak a tanulók szüleitől 1990-ben. Személyes közlések; Kiegészítő élelem a szülőktől és a Máltai Szeretetszolgálatától. Személyes közlések; Pianínó a Rotary Clubtól. Új Dunántúli Napló, 1991. október 21. (II. 289.) 5.; Villanyorgona az egyik házasságkötő teremről a Pécsi Családi Intézet közreműködésével, a szervezet adományaként. Új Dunántúli Napló, 1991. december 30. (II. 356.) 3., Jegyzőkönyv adományozásról. IRATTÁR; Öt kamionnyi iskolabútor a Graz környéki önkormányzati szövetségtől. Új Dunántúli Napló, 1993. március 19. (IV. 76.) 3.

9.4. Az Énekiskola szerkezete

A Dulánszky Nándor által megálmodott Énekiskola regensburgi mintára egy zenei képzést adó internátus volt 24, később 30, majd 40 gyermek számára. A gyerekek az alapképzést a Püspöki Tanítóképző gyakorló elemi iskolájában, a 4. osztály elvégzése után pedig a ciszterciek gimnáziumában kapták. Rendszeresen próbálkoztak bejáró fiúk bevonásával is, ennek hatékonysága azonban változó volt, Lajos Gyula inkább csalódásként említi.¹³⁷ Az intézményben az igazgató-karnagy, helyettese a prefektus, valamint néhány fős kisegítő személyzet dolgozott. Az intézet nevében a püspöki alapítás ellenére a funkciónak megfelelően a Székesegyház szó szerepel.

Az 1990-ben alapított Püspöki Énekiskola az iskolaközponttá bővülés reményében indított általános iskola és kollégium volt, a tanulói létszám felső korlátja nem lett meghatározva. Ez a konstrukció nagyobb és más felosztású helyet (osztálytermek), teljes tantestületet és arányaiban nagyobb anyagi ráfordítást kívánt meg. A „bentlakó” és „bejáró” gyerekek egyenrangú tagjai voltak az énekkarnak.

9.5. Biztos háttér, az intézménybe vetett bizalom

A 9.2 szakaszban írtakból következik, hogy a külvilág számára a Székesegyházi Énekiskola egy stabil háttérrel bíró, megingathatatlan, megbízható intézmény volt, amely az I. világháború és a szerb megszállás idején is működött. Az alapító és fenntartó mindvégig biztos támaszt nyújtott az intézménynek. Az iskola működésével kapcsolatban évtizedek alatt semmi jelentős változtatás nem történt, leszámítva az épület 1930-as években történt kibővítését, amely lehetővé tette a fiúkorus létszámának növelését.

A Püspöki Énekiskola működésének első négy évét az épület tekintetében még csak-csak el lehetett könyvelni történelmi szükségszerűségnek, azonban az elődök épületébe való beköltözés sem hozta el a várt nyugodt légkört. Alig fél év után már az iskolaösszevonásról cikkezett a sajtó, a három utolsó év három teljesen különböző felállásban folyt le. A fenntartó szándékai sem az iskola vezetői, sem a szülők, sem a külvilág számára nem voltak világosak, a forrásokból egy konfliktusos, permanens útkeresés rajzolódik ki, ami kívülről erodálta az intézménybe vetett hitet és bizalmat.

9.6. Keresztény lelkiesség

Bár azt gondolnánk, hogy a XIX. század végének társadalmi viszonyai közt a valláserkölcsei nevelésen nincs mit magyarázni, Glatt Ignác erre is kitért, amikor Hetey Sámuel megyéspüspök átfogó jelentést kért az Énekiskola működéséről: *„Vallásos nevelésüket illetőleg, miután még gyermekek, a főtörekvést oda véltem irányítandónak, hogy atyai vezetéssel keresztény katolikus életmódhoz szoktattassanak és azt megkedveljék. E célból rendszeren és közösen végzik reggeli, déli és esti, úgyszintén étkezés előtti és utáni imájukat Zsasskovszky féle imakönyv szerint. Minden nap hallgatnak szent misét, havonként egyszer járulnak a szentségekhez, jelen vannak a székesegyházi szentbeszédeken és ha télen a nagy hideg miatt haza vezetem őket, a napi evangéliumot felolvasom nekik és azt felfogásukhoz*

¹³⁷ LAJOS 1938. 43.

mérten megmagyarázom, hogy abból tanulságot is vonhassanak le maguknak. Nem csekély lelkihasznot nyernek végre az éneklendő szövegek értelmezéséből és az egyházi év ünnepeinek magyarázatából, ami rendszeren az énekórák alatt történik, hogy beleéljék magukat az egyházi év szellemébe.”¹³⁸ A vallásos nevelés tehát a zenéhez hasonlóan folyamatosan érkező impulzusok soraként keretezte az énekiskolások életét.

A Püspöki Énekiskolában Garadnay Balázs az esztergomi ferenceseknél megtapasztalt lelkiséget kívánta meghonosítani.¹³⁹ A keresztény nevelés fontosságát nemcsak önmagában, de a szekularizált környezethez képes is meghatározta, részben ezzel indokolva azt, hogy az Énekiskola nem a hagyományos formában, hanem általános iskolaként éledt újjá: *„Nem akartuk, hogy amit mi felépítünk este a kollégiumban, azt az állami iskola másnap lerombolja.*”¹⁴⁰ A korábban természetes felekezeti nevelés a modern társadalomban hívószó lett egy réteg számára, s az azóta eltelt évtizedek bebizonyították, hogy jelentős társadalmi igény van az egyházi iskolákra. A Püspöki Énekiskolában a rendszeres rövid imaalkalmak (tanítás és étkezés előtt-után), az órarendbe épített hétközi szentmisék és hittanórák, a kollégisták mindennapos, lelki beszélgetéssel egybekötött esti imái áthatották az intézet mindennapjait. A fegyelmi kérdések megoldására a szerzetes közösségekben alkalmazott háromlépcsős „lelki fórum”-ot alkalmazták.¹⁴¹ Mindehhez intenzív kiegészítésül szolgált a nagyheti lelkigyakorlat: húsvét előtt egy teljes hétig átvették a tanórák helyét a meghívott atyák által tartott előadások, elmélkedések.

9.7. Zenepedagógiai módszer, eredmények

A Székesegyházi Énekiskola zenepedagógiája deklaráltan a Glatt-módszer volt. Ha az évek során bármi kisebb részlet módosult is a gyakorlatban, az igazgatók az énekoktatási metódus kapcsán mindvégig a Glatt-módszer alkalmazásáról nyilatkoztak,¹⁴² s erről számolnak be az 1940-es évek növendékei is.¹⁴³ A módszertani kézikönyv második kiadásának alcíme: *„Gyakorlati útmutatás, mikép lehet 30 hét alatt, heti 3 órával gyermekeket annyira vinni, hogy az egyházi énekkaroknál mint megbízható énekesek alkalmazhatók legyenek.*” Ha a repertoárkutatás eredményeit¹⁴⁴ összevetjük a fiúkar csekély létszámával, amelyben minden évben voltak kezdők és mutálók is, s a 24 énekesből mutálások miatt évről évre ritkábban 3-5, rendszerint 6-8 fő cserélődött, tényként kell kezelnünk, hogy az újoncok februárra, de legkésőbb a tanév végére az énekkar teljes értékű tagjai lettek. 1891 ősztől a gyerekek

¹³⁸ PEL I.1.a.1.1899.3818; LAJOS 1938. 26-27.

¹³⁹ GARADNAY 2025A

¹⁴⁰ Garadnay Balázs korábbi személyes közélése

¹⁴¹ Első kör az önvizsgálatot követő saját közlés, a második kör a társak jelzése. Az első két körben a vétkes az előjáró védelmét élvez. Csak az első két kör eredménytelensége után következik a harmadik, az előjáró általi szembesítés és felelősségre vonás. GARADNAY 2025B

¹⁴² Mayer Ferenc: A Pécsi Székesegyházi Énekiskola. OMCE Szerdák 1. 7. o. In: Magyar Kórus, 1942. tavasz (45.).

¹⁴³ Krausz György: Bíboráhítat. T&Zs Design, Baja, 1999.; Székely Miklós: A pécsi Székesegyházi Énekiskola énektanítási módszere. Magánkiadás, 2000.

¹⁴⁴ nagy általánosságban évi 40-50 különböző misekompozíció, 110-130 különböző motetta, számos falsobordone zsoltár és rendkívül nagy számú gregorián dallam

minden héten énekeltek a Székesegyházban, s az alapítást követő negyedik évben, 1892-ben már hat szerző 28 különböző miséjét adták elő, közte *Palestrina Missa Brevis*, *Missa „Iste confessor”* és *Missa „Papae Marcelli”* c. kompozícióit.¹⁴⁵

A Püspöki Énekiskola énekoktatási módszeréről nincsenek írásos forrásaink, a sajtóban is kizárólag az alapítás idejéből találunk rá utalásokat. „*Lényegét illetően a „regensburgi” alapokon áll, de a liturgikus énekek megszólaltatásában nem a német, inkább az angolszász hangzásideál felé hajlik. Az egésznek az alapja a hangképzés előtérbe helyezése; [...]*”¹⁴⁶ Másutt – szintén 1990-ben – kimondottan a Glatt-módszert jelölték meg szakmai alapként,¹⁴⁷ valójában a teljes rendszer – akár módosított formában történő – alkalmazására Jobbágy Valér nem tett kísérletet.¹⁴⁸ „*Annyira a hangzás bővületében éltem, hogy engem a pedagógiai előzmények nem érdekeltek.*”¹⁴⁹ A zeneelméleti ismeretek adagolása apránként történt, a művek betanítása során. Az énekoktatásban mindvégig az abszolút szolmizációs rendszert használták, s nagy szerephez jutottak a hangképző, intonációs gyakorlatok. A ténylegesen alkalmazott módszerről az évek folyamán nem készült írott anyag.¹⁵⁰ Az eredmények – a kottaolvasási biztonságot, a repertoár szélességét, illetve a miseszolgálatok rendszerességét tekintve – nem érték el a Székesegyházi Énekiskola eredményeit, de erre nem is látszik kifejezett szándék. Fontos azonban, hogy az igényes repertoár vállaltan és mindenki számára egyértelműen kapcsolódott a hagyományos irányhoz. A mutatott eredmények az énekelt repertoár tekintetében nemcsak egy átlagos általános iskola, de a tagozatos iskolák kórusainak eredményein is túlmutattak.¹⁵¹

9.8. Marketing

A Székesegyházi Énekiskolába való felvételtől a helyi lapokból értesülhettek a családok. A püspöki körlevelekből kiderül, hogy a helyi plébánosok is hirdették a lehetőséget, néhányan pedig személyesen is igyekeztek az Énekiskolába irányítani az arra érdemes, ill. arra rászoruló fiúkat. A 30-as évektől kezdve érezhető, hogy a dómkórus igyekszik a Székesegyházon kívül is megmutatni magát. A rádióban nem csak a miseszolgálat hangjait sugározták, de több esetben készítettek az intézetről szóló riportműsort is.¹⁵² A egyre

¹⁴⁵ LAJOS 1938. 20.

¹⁴⁶ A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.; Garadnay Balázs: „*Foglalkoztam ezzel a kérdéssel, a disszertációm is erről írtam, de azzal, hogy hogyan lehet ezt a zenepedagógiát a jelenlegi oktatásba átültetni, azzal Jobbágy Valér karnagy úr foglalkozik. Ez egy német szisztéma, amit a jelenkor követelményeinek megfelelően az angolszász zenepedagógia irányzataival szeretne kiegészíteni. Ilyen szempontból ez a tanév kísérleti jellegű.*” Tolnatáj. A Tolnai Népújság melléklete, 1990. december 23. (I. 37.) 5.

¹⁴⁷ „*Tantervük a 100 évvel ezelőttire vagyis az eredeti (Glatt Ignác-féle) tanterv alapjaira épül, a mai didaktikához hozzáigazítva. Speciális tantervről van szó, amely az énekiskolások mindenoldalú nevelésére irányul. A koncepcióra nézve a tanács szabad kezet adott, tekintve hogy a hagyományos tanterv a rendelkezésükre áll.*” A Helyzet, 1990. szeptember 29. (II. 32.) 16.

¹⁴⁸ JOBBÁGY 2025

¹⁴⁹ Uo.

¹⁵⁰ JOBBÁGY 2025, KRESZ 2025

¹⁵¹ Uo.

¹⁵² Onhausz Miklós: A Pécsi Székesegyházi Énekiskola és a rádió. In: Parlando, 2024/4.

növekvő számú koncertektől (Szekszárd, Kaposvár, Budapest, Felvidék) és az ezekhez kapcsolódó – többször rövid interjút is tartalmazó – sajtóanyagtól azt is remélhették, hogy a felvételik idején minél szélesebb körből meríthetnek és válogathatnak. A 30-as és 40-es években mind az Énekiskola, mind a dómkórus népszerűsítése tudatos marketing-tevékenységnek látszik.

Az éves felvételi vizsgákat az újraindított Énekiskola – tk. a korábbiakhoz hasonlóan – a helyi és országos sajtóban közölt felhívásokban hirdette,¹⁵³ továbbá számítottak a plébániák élőszavas hirdetéseire. Az első év kellemes hangulatú, kis életképeket is felvillantó riportjai¹⁵⁴ a későbbi évekből már hiányoznak. Bár akadt néhány távolról érkező fiú, a vezetők elsősorban az egyházmegye területéről reméltek új tanulókat, ezért – különösen az első években – számos vidéki településre utaztatták a kórust, hogy a vasárnapi szentmisén bemutassák az Énekiskolában megismerhető zenei világot. A komolyzenére fogékony társadalmi réteget célozta a Filharmónia különféle koncertjein való megjelenés. A helyi sajtóval való partneri viszony kialakítása vagy nem volt cél, vagy valamiért nem sikerült. Az 1992. évi ausztriai útról még megjelent Benyovszky Imre székesegyházi karénekes, kórustitkár bőséges beszámolója,¹⁵⁵ de a későbbi külföldi utakról (Ausztria, Erdély), vagy a szolnoki, kecskeméti, kaposvári vendégszereplésekről semmilyen híradást nem találunk.

10. Összegzés

Az Egyházmegyei Levéltár 1990-es években keletkezett iratai nem kutathatók. A legfontosabb levelek többsége másolatban megőrződött, így a legtöbb részlet összeilleszthető, de az teljes bizonyossággal nem rekonstruálható, hogy a kritikus pillanatokban ki mondta ki a háttérben a sorsdöntő mondatokat.

Az Énekiskola szervezői 1990-ben hatalmas hittel és bátorsággal próbáltak újraindítani és újraértelmezni egy jelentős egyházzenei műhelyt, alapjaiban megváltozott társadalmi viszonyok között. A kezdeményezés elfogadtatásához, ismertté és vonzóvá tételéhez, mindezek által a hosszútávú sikerhez a jószándék mellett a helyi oktatási portfólióból való látványos kiemelkedés lett volna szükséges. Sajnálatos módon a kezdeti nehézségeket áthidaló, korszerű infrastrukturális környezet és eszközállomány létrehozását lehetővé tevő és stabil tantestületet biztosító anyagi erőforrások nem álltak rendelkezésre. Az Egyházmegye nem tudott megfelelő pénzügyi háttérrel biztosítani, de szándékai sem voltak egyértelműek; az egyházmegyei vezetők a fiúkórus létét sokkal kevésbé tekintették prioritásnak, mint elődeik. Mindezek miatt a feladat a buzgalom ellenére a lehetetlennel volt határos, az iskolát mégis sikerült működésbe hozni és bizonyos részsikereket elérni.

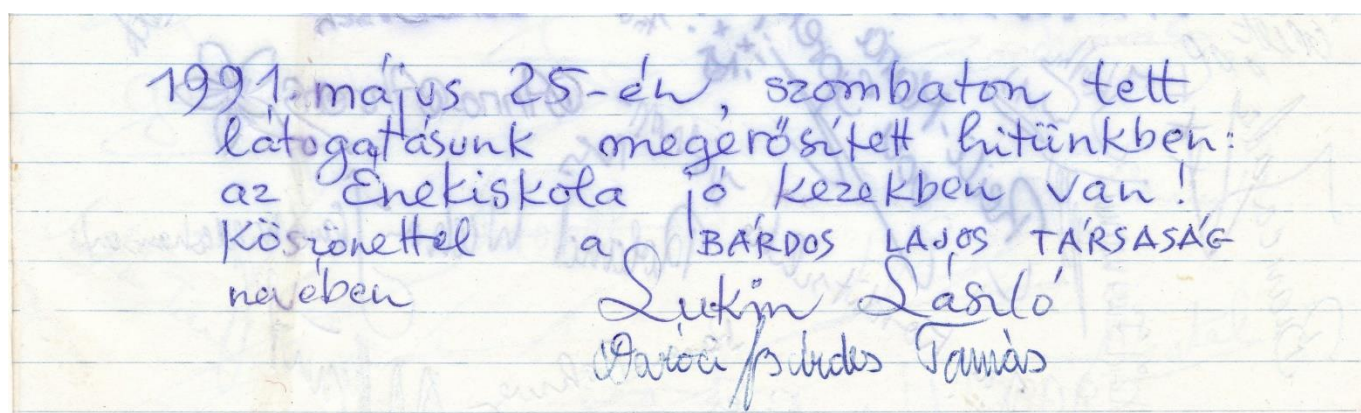
¹⁵³ Új Dunántúli Napló, 1990. május 14. (I. 40.) 3. Új egyházi iskola Pécssett; Mai Nap, 1990. május 15. (II. 111.) 3. Keresztlevél szükséges – Dalolva felvételiznek; Magyar Hírlap, 1990. május 21. (XXIII. 117.) 5. Csak katolikus fiúknak – Egyházi iskola Pécssett; etc.

¹⁵⁴ Új Dunántúli Napló, 1990. szeptember 19. (I. 167.) 5.; Új Ember, 1990. október 14. (XLVI. 41. (2306.)) 7.; Új Dunántúli Napló, 1991. április 15. (II. 102.) 1-2.

¹⁵⁵ Új Dunántúli Napló, 1992. május 22. (III. 140.) 8. Heiligenkreuz vonzásában

Az Énekiskola kritikájának részgazságaiból szervezeti és koncepcionális problémák is kirajzolódnak, ezeknek nyilván voltak negatív hatásai. A belépő tanulók csökkenő számának számos lehetséges (egymást nem kizáró) oka van, ezek méricskélése, hipotetikus súlyozásuk nem lehet tudományos dolgozat tárgya.

A szakmai munka bizonyos elméleti és dokumentációs szinten kritika alá eshet és a maga idejében belső szakmai vita tárgyát képezhetette volna, de a fiúkórus által felmutatott eredmény önmagában jelentős és igényes, az általános iskolai (akár tagozatos általános iskolai) kórusokhoz képest mind mennyiségében, mind minőségében kimagasló, s nem melleleg tökéletesen illeszkedett a Székesegyházi Énekiskola hagyományos művészeti programjához. Kijelenthető, hogy a Püspöki Énekiskola a „rég” Énekiskola eredményeit nem érte el, de így is méltó utóda tudott lenni.

Bejegyzés a Püspöki Énekiskola vendégekönyvében (IRATTÁR)

A történetet a kezdetektől súlyos személyes konfliktusok terhelték. Amikor Garadnay Balázs, Jobbágy Valér és Pécsi Rita 1995 őszén a sors fintoraként egy iskolai munkaközösségbe és alá-fölérendeltségi viszonyba kényszerültek, olyan struktúra jött létre, amelyről nehezen hihető, hogy bárki egy percig is működőképesnek gondolta. Ez – ahogy számos korábbi döntés és az elmaradozó pártfogás – felveti az Egyházmegye felelősségét is. Bár a csatazaj az évek alatt elcsitult, a 2025 nyarán készített interjúk¹⁵⁶ az egymás szerepének megítélése és a saját felelősség értékelése tekintetében nagyon hasonló képet mutatnak ahhoz, amivel A Helyzet újságírója találkozott 1990 szeptemberében.

11. A Püspöki Énekiskola utóélete

Fontos látni, hogy vajon nyom nélkül múlt-e el ez a néhány éves „iskolakísérlet”, s ha nem, milyen látható eredményei voltak, s vannak.

Az Énekiskola fő céljaként jelölte meg, hogy az elődökhöz hasonlóan bekapcsolódjon a székesegyházi liturgia szolgálatába. Működése során, a rendelkezésre álló rövid idő alatt ez csak alkalomszerűen sikerült. Az énekiskolából kikerülő fiatal énekesek közül néhányan

¹⁵⁶ GARADNAY 2025A; GARADNAY 2025B; JOBBÁGY 2025; PÉCSI 2025; MAYER 2025

azonban keresték a kapcsolatot a Pécsi Székesegyház Palestrina Kórusával, s hosszabb-rövidebb ideig felnőttként is részesei lettek a liturgikus zenei szolgálatnak. Az 1990-es évek végén néhány évig énekelt a Palestrina Kórusban Kovács Miklós, Kovács Péter, Pórszász Balázs, Szentgyörgyváros Gergely és Szentgyörgyváros Péter. Jelenleg három egykori énekiskolás tagja az együttesnek: Onhausz Miklós 2000, Schubert Barnabás 2010, Timkó János Pál 2021 óta. Ez különösen annak fényében jelentős, hogy napjainkban a Palestrina Kórus összesen öt férfikari énekessel rendelkezik.

Ujj Péter ugyan nem szerzett zenei végzettséget, de hobbiként is magas szinten orgonált, s mind Magyarországon, mind az Egyesült Államokban volt főállásban orgonista. Zsikla Csaba Kecskeméten érettségizett orgona és szolfézs-zeneelmélet szakon 1999-ben; 2000-2009-ig volt Jánoshalma és a környező néhány település kántora.¹⁵⁷ Koller Tamás ének- és zenetanár, karvezető 2005 óta dolgozik kántorként Szekszárdon a Belvárosi-templomban.¹⁵⁸ Jáger László 2002-ben kántori oklevelet, majd később karvezetői és ének-zene tanári végzettséget szerzett; 2011 óta folyamatosan kántorizál Pécsen, 2025 januárjában átvette a pécsi Szeráfi Kórus irányítását Nagy Ernőtől.¹⁵⁹ Timkó János Pál zongoraművész és tanár 2025 nyarán szerzett kántori oklevelet.¹⁶⁰

Joggal feltételezhető, hogy az Énekiskola fennmaradása jótékony hatással lett volna a Palestrina Kórus férfikari, valamint a Pécsi Egyházmegye kántori utánpótlására.

2007-ben Jobbágy Valér karnagy 60. születésnapjára meglepetés-koncertet szerveztek énekesei, tanítványai. Az egykori énekiskolásokból összeállt alkalmi kórus a gregorián *Salve Reginát* és *Cascolini Panis angelicusát* énekelte, Koller Tamás vezetésével.¹⁶¹

2015-ben, az alapítás 25. évfordulóján jól sikerült diáktársi találkozón emlékeztek iskolájukra az egykori énekes fiúk. A Pálos-templomban Mayer Mihály nyugalmazott megyéspüspök és Garadnay Balázs, egykori igazgató celebrált szentmisét. A szertartáson a „*De angelis*” mise tételeit és más gregorián énekeket énekeltek a résztvevők. A pálos atyák

¹⁵⁷ Személyes közlés, továbbá: Hunyadi Népe, 2001. január (XVI. 1.) 5.; Hunyadi Népe, 2009. augusztus (XXIV. 8.) 2.

¹⁵⁸ Családunk. A Szekszárdi Katolikus Egyházközség tájékoztatója, 2005. advent (11. 45.) 2.; Személyes közlés

¹⁵⁹ Személyes közlés

¹⁶⁰ Személyes közlés

¹⁶¹ Az énekiskolások műsorát Onhausz Miklós konferálta fel:

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ez az alkalmi kórus az egykori Pécsi Püspöki Énekiskola növendékeiből áll. 1990-ben 6-10 éves gyerekként kerültünk az Énekiskolába, mely az 1953 előtti pécsi egyházzenei hagyományok helyreállítását kísérelte meg. Azt hiszem, mindannyian tisztán emlékszünk arra, ahogy az új helyzettől kissé megszeppent gyerekek között megjelent egy nagy szakállú ember – Valér bácsi –, aki szögletes kottafejeket mutogatott, majd elmagyarázta, mi fán terem a zárt „e” betű. És hozta magával a többi szakállast: Palestrinát, Victoriát és másokat. A velük való barátságból 1994-re egy CD kerekedett ki. 11 év után először álltunk össze a mai estére. Ezzel azt szeretnénk kifejezni, hogy életünk meghatározó részének tekintjük az Énekiskolában eltöltött időszakot, és hálával tartozunk a Tanár Úrnak a tőle kapott zenei élményekért, valamint azért, hogy a nehéz körülmények között az utolsó percig kitartott mellettünk. Tanár Úr, Valér Bá’! Köszönjük. Isten éltesse!”

lehetővé tették a kolostorépület és a „hátsó kert” bejárását, így a jelenlévők a nap során az iskola mindkét egykori épületét megtekinthették.¹⁶²

A volt énekiskolások – ugyan a tíz évvel korábbinál kisebb számban, de – 2017-ben is felsorakoztak a Jobbágy Valért köszöntő kórusok között. A kis együttes három gregorián éneket adott elő – két régi emlék mellett egy olyat is, amelyet gyerekként sosem énekeltek. A fiúkat egykori tanáruk, Jobbágy-Radó Júlia vezényelte.¹⁶³

Az egykori énekiskolások karnagyukat köszöntik 2007. február 17-én

¹⁶² Palestrina Kórushíradó, 2015. október 06. (Új folyam, VIII. 2-3.) 1-4.

¹⁶³ <https://www.youtube.com/watch?v=OUQ7x5eLwJg&t=6373s> (JV70 – Meglepetéskoncert – Jobbágy Valér 70. születésnapja); Palestrina Kórushíradó, 2017. március 15. (Új folyam, X. 1-3.).

Az énekeket követően a következő szöveg hangzott el:

„Elsőként a Pécsi Püspöki Énekiskola Fiúkórusát hallották. Vezényelt az iskola egykori tanára, Jobbágy-Radó Júlia. Jobbágy Valér pályafutásának meghatározó állomása volt az Énekiskola, sok örömmel és sok keserőséggel. A kényszerű lezárás rossz élményét talán felülírja, hogy a hat éven át tartó magvetés nem múlt el nyom nélkül. Ezt bizonyítandó áll itt a hajdani énekiskolásokból alakult kis alkalmi együttes. A fiúk így együtt utoljára 10 éve, ugyanitt léptek fel koncertkörülmények között, azelőtt pedig 1996-ban Kaposváron, az Europa Cantat Junior Fesztiválon. Előadásukban három gregorián dallam hangzott el. A Iam lucis orto sidere kezdetű rövid himnusz volt az első ének, amit 1990-ben megtanultak az iskola növendékei. Ezt az együtt töltött évek alatt sokat énekeltek, Victimae paschali laudes kezdetű húsvéti sequentia követte. Zárásként egy graduálét adtak elő a Graduale Romanumból, amelyet gyerekként nem énekeltek, a mai alkalomra tanulták meg. Utóbbi szövege a következő: „Szálljon illatáldozatként színed elé imádságom, Uram. / Kezem felemelése legyen olyan, mint az esti áldozat.””

12. A történet főbb szereplőinek utóélete

Mayer Mihály a Pécsi Egyházmegyét 2010-ben megrázó botrány következtében lemondásra kényszerült. A nyugalmazott megyéspüspök nem volt gyanúsított a büntetőeljárásban, amely lezárásaként legközelebbi munkatársát, Wolf Gyula korábbi egyházmegyei vagyonkezelőt adócsalás, hűtlen kezelés és számviteli fejelem megsértésének büntetőeljárásban marasztalta el a bíróság.¹⁶⁴ Mayer Mihály máig tevékeny életet él, kisegítő lelkesítő tevékenységet végez Kakasdon, időnként nagyobb egyházmegyei ünnepek szertartásain koncelebrál.

Garadnay Balázs 1998-ban Pécs-kertvárosi plébános, majd 2003-ban székesegyházi plébános és általános püspöki helynök lett. 2013-ban Udvardy György megyéspüspök saját kérésére betegállományba helyezte. Felgyógyulása után 2015-től a pécsi Szent István Plébánia plébánosa.¹⁶⁵ Máig a Pécsi Egyházmegye zeneigazgatója. Népszerű, köztiszteletben álló lelki vezető.

Jobbágy Valér széleskörű művészi és oktatói tevékenysége mellett tovább végezte a Pécsi Székesegyház Palestrina Kórusának irányítását. Napjainkig, immár 37 éve a Palestrina Kórus karnagya. 2013-ban Pro Cultura Christiana-díjat kapott a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciától.¹⁶⁶ 2023-ban Felföldi László megyéspüspök úr felterjesztésére Özsztensége Ferenc pápa a Nagy Szent Gergely Rend tisztí fokozatát adományozta neki, egyházzenei munkája elismeréséül.¹⁶⁷

Uzsálné Pécsi Rita a Katolikus Általános Iskolából felépített Szent Mór Katolikus Iskolaközpont igazgatója volt 2007-ig, amikor az Egyházmegye elbocsátotta.¹⁶⁸ Jelenleg az Apor Vilmos Katolikus Főiskola főiskolai tanára, az Organikus Pedagógia Módszertani Központ vezetője, a Katolikus Pedagógia folyóirat szerkesztője, az Organikus Pedagógia Egyesület elnöke. Az egyházzeneiél való kapcsolata a Bazilika Bárdos Kórusa élén végzett karigazgatói munkájában testesül meg.¹⁶⁹

A már 1997 júniusában kelt levelében megrendült egészségi állapotáról író Székely Miklós karnagy, ének-zenetanár 2005. augusztus 29-én, 70 éves korában hunyt el.¹⁷⁰

¹⁶⁴ https://nepszava.hu/1055257_jogeros-az-itelet-wolf-gyula-ugyeben (2025. július 22.)

¹⁶⁵ GARADNAY 2025B

¹⁶⁶ Palestrina Kórushíradó, 2013. szeptember 16. (VI. 2-3.) 2.; <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=1978> (2025. július 22.)

¹⁶⁷ <https://pecsiegyhazmegye.hu/en/hirarchivum/6000-ferenc-papa-a-nagy-szent-gergely-rend-tiszt-i-fokozata-kituntet-est-adomanyozta-dr-jobbagy-valernak-a-pecsi-szekesegyhaz-palestrina-korusa-karnagyának> (2025. július 22.); Palestrina Kórushíradó, 2023. november 20. (XVI. 2.) 1.

¹⁶⁸ Az elbocsátás nyomán indult munkaügyi pert az igazgatónő nyerte meg, munkaviszonyának megszűntetése jogellenes volt. <https://www.bama.hu/kozelet/2008/01/pert-nyert-az-igazgato-a-pecsi-egyhazmegye-ellen> (2025. július 22.)

¹⁶⁹ <https://pecsirita.hu/bemutakozas/> (2025. július 22.)

¹⁷⁰ 90 éve született Székely Miklós karnagy, ének-zenetanár. In: Parlando, 2025/2.; Székely Balázs: 90 éves lenne. Szubjektív emlékezés Székely Miklós középiskolai ének-zenetanár, karnagyra. In: Parlando, 2025/2.

Függelék I. A Püspöki Énekiskola fiúkórusának fellépései¹⁷¹

Rövidítések:

Az esemény jellege: I / Ny – iskolai / nyilvános; Ö / K – önálló / közreműködő

Forrás: V – videófelvétel; DC – Diarium Chori (a Pécsi Székesegyház Palestrina Kórusának kórusnaplója; S – sajtó;

M – koncert műsorlap; DOK – egyéb dokumentum

Dátum	Helyszín	Esemény	Esemény jellege		Forrás
1991. 02. 02.	Pécs, Püspöki Énekiskola	miseszolgálat, kápolnaszentelés	I	Ö	V
1991. 02. 03.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1991. 03. 08.	Pécs, Irgalmas-templom	miseszolgálat	Ny	Ö	S
1991. 04. 29.	Szekszárd	miseszolgálat	Ny	Ö	DOK
1991. 05. 21.	Kisbudmér	ünnepség, emlékműavatás	Ny	K	S
1991. 06. 22.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1991. 08. 17.	Pogány	miseszolgálat, pápalátogatás	Ny	K	S
1991. 09. 08.	Pécs, Havi-hegyi templom	miseszolgálat (Pécsi Napok)	Ny	Ö	S
1991. 10. 29.	Pécs, Művészetek Háza	könyvbemutató	Ny	K	S
1991. 11. 10.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1991. 11. 24.	Pécs, Székesegyház	Cecília-koncert	Ny	K	S
1991. 12. 01.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1991. 12. 24.	Pécs, Művelődési Központ	ünnepség, idősök karácsonya	Ny	K	S
1992. 01. 17.	Pécs, Nevelők Háza	kiállításmegnyitó	Ny	Ö	S
1992. 04. 05.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1992. 04. 16.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	K	DC
1992. 04. 19.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	K	DC
1992. 04. 26.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1992. 04. 27.	Pécs, Székesegyház	Filharmónia-koncert = orgonakoncert (Virágh Endre)	Ny	K	V
1992. 05. 01.	Pécs, Székesegyház	A Gregorián Társaság II. Országos Tanulmányi Napja	Ny	K	DC
1992. 05. 09.	Bécs, Glanzen	miseszolgálat	Ny	Ö	V, S
1992. 05. 10.	Sulz im Wienerwald	miseszolgálat 09:00	Ny	Ö	V, S
1992. 05. 10.	Mayerling	koncert 15:30	Ny	Ö	V, S
1992. 05. 10.	Bécs, Lichtental, Schubertk.	miseszolgálat 19:00	Ny	Ö	V, S
1992. 05. 11.	Maria-Raisenmarkt	miseszolgálat	Ny	Ö	V, S
1992. 06. 07.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat, bérmlás	Ny	Ö	V, (DC)
1992. 06. 13.	Pécs, Pálos-templom	miseszolgálat, tanévzáró	I/Ny	Ö	V
1992. 09. 20.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1992. 10. 04.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1992. 10. 09.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat, orvos-kongresszus	Ny	Ö	V
1992. 11. 01.	Mohács, Fogadalmi-templ.	miseszolgálat	Ny	Ö	V, DOK
1992. 11. 01.	Szajk	miseszolgálat	Ny	Ö	V, DOK
1992. 11. 15.	Baja	miseszolgálat 08:30	Ny	Ö	S
1992. 11. 15.	Bátaszék	koncert 15:00	Ny	Ö	S
1992. 11. 22.	Pécs, Székesegyház	Cecília-koncert	Ny	K	DC
1992. 11. 23.	Pécs, Székesegyház	orgonakoncert (Király Csaba)	Ny	K	DC
1992. 12.	Pécs, Széchenyi tér	ünnepség, Mindenki Karácsonyfája	Ny	K	V
1993. 01. 24.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1993. 02. 07.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1993. 02. 20.	Pécs, Liszt Ferenc-terem	rádiófelvétel	(Ny)	Ö	DOK
1993. 03. 21.	Pécs, Székesegyház	miseszolgálat	Ny	Ö	DC
1993. 04. 17.	Pécs, Pécsi Galéria	kiállításmegnyitó	Ny	Ö	DOK
1993. 04. 26.	Pécs, Székesegyház	orgonakonc. (Bruno Oberhammer)	Ny	K	S
1993. 05. 19.	Szekszárd, Művészetek Háza	orgonakoncert (Virágh Endre)	Ny	K	S, DOK

¹⁷¹ Az alábbi lista nem teljes, tekintve, hogy az első évek számos vidéki, vasárnapi szentmise-szolgálatáról nem maradtak fenn feljegyzések, és ezekről a sajtó sem számolt be.

1993. 08. 28.	? (Ausztria)	miseszolgalat	Ny	Ö	V
1993. 08. 29.	Altenburg	miseszolgalat	Ny	Ö	V
1993. 09. 11.	Pécs, Jézus Szíve-templom	koncert (Monteverdi: Vespro)	Ny	K	S, DOK
1993. 09. 12.	Mohács	koncert (Monteverdi: Vespro)	Ny	K	S, DOK
1993. 10. 31.	Szajk	miseszolgalat	Ny	Ö	V, DOK
1993. 11. 14.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	DC
1994. 01. 09.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	DC
1994. 01. 23.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	K	DC
1994. 03. 20.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	K	DC
1994. 04. 03.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	DC
1994. 04. 27.	Pécs, Székesegyház	Filharmonia-koncert	Ny	K	V
1994. 05. 04.	Pécs, Székesegyház	Boross Péter miniszterelnök fogadása (egy motetta)	Ny	Ö	V
1994. 05. 23.	Pécs, Jézus Szíve-templom	orgonakoncert (Lehotka Gábor)	Ny	K	S
1994. 09. 12.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat, Veni Sancte	I	Ö	V
1994. 10. 09.	Pécs, Pécs-Szabolcs	miseszolgalat (?)	Ny	Ö	S
1994. 10. 23.	Pécs, Püspöki Énekiskola	miseszolgalat, elsőáldozás	I	Ö	V
1994. 11. 22.	Pécs, Székesegyház	Cecília-koncert	Ny	K	DC
1994. 12. 20.	Pécs, Művészetek Háza	műsoros est, „Fehér Karácsony”	Ny	K	S
1995. 04. 09.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	K	DC, DOK
1995. 04. 16.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	DC, DOK
1995. 04. 22.	Szolnok	koncert, fiúkórusok nemzetközi találkozója	Ny	K	S, DOK
1995. 04. 23.	Szolnok	koncert	Ny	Ö	S, DOK
1995. 04. 26.	Pécs, Székesegyház	orgonakoncert (Lehotka Gábor)	Ny	K	S
1995. 04. 29.	Pécs, Liszt Ferenc-terem	rádiófelvétel	(Ny)	Ö	DOK
1995. 05. 08.	Pécs, Jézus Szíve-templom	orgonakoncert (Ulrich Meldau)	Ny	K	S, DOK
1995. 05. (?)	Pécs, Püspöki Énekiskola	ünnepség, oltárkép-megáldás	I	Ö	V, S
1995. 05. 29.	Komló	koncert, jótékonyági	Ny	?	S
1995. 06.	Pécs, Püspöki Énekiskola	ünnepség, ballagás	I	Ö	V
1995. 06.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat, Te Deum	I	Ö	V
1995. 08. 29.	Kolozsvár, Ferences-t.	miseszolgalat + koncert	Ny	Ö	V
1995. 08. 31.	Csíkсомlyó	miseszolgalat + koncert	Ny	Ö	V, S
1995. 10. 14.	Pécs, Janus Pannonius u.	ünnepség, emléktábla-avatás	Ny	Ö	DC
1995. 11. 05.	Szajk	miseszolgalat	Ny	Ö	DOK
1995. 12. 02.	Graz	ünnepség, megnyitó	Ny	K	S
1995. 12. 03.	Graz	miseszolgalat + koncert	Ny	Ö	S
1995. 12. 18.	Pécs, Hotel Palatinus	műsoros est, Pécsi Komédium	Ny	K	S, DOK
1995. 12. 22.	Pécs, Püspöki Énekiskola	ünnepség, karácsony	I	Ö	V
1996. 01. 14.	Pécs, (?)	ökumenikus imahét	Ny	K	DC
1996. 02. 04.	Pécs, Székesegyház	koncert	Ny	Ö	DC, S, M
1996. 02. 11.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	(DC)
1996. 02. 18.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	(DC)
1996. 06. 01.	Kecskemét	koncert, kórustalálkozó	Ny	K	S
1996. 06. 14.	Pécs, Püspöki Énekiskola	miseszolgalat, ballagás, Te Deum	I	Ö	V
1996. 06. 23.	Maria Saal	miseszolgalat	Ny	Ö	V, DOK
1996. 06. 24.	Maria Saal, Marienhof	miseszolgalat	Ny	Ö	V
1996. 07. 09.	Kaposvár	koncert	Ny	Ö	DOK
1996. 07. 14.	Kaposvár	koncert, Europa Cantat Junior	Ny	K	DOK
1997. 04. 27.	Szekszárd	miseszolgalat	Ny	Ö	DC
1997. 05. 25.	Pécs, Székesegyház	miseszolgalat	Ny	Ö	DC

Függelék II. A Püspöki Énekiskola fiúkórusának repertoárja¹⁷²

Rövidítések:

Forrás: CD – CD-felvétel (1994); V – videófelvétel; DC – Diarium Chori (a Pécsi Székesegyház Palestrina Kórusának kórusnaplója); M – koncert műsorlap; DOK – egyéb dokumentum

II/1. Többszólamú misék¹⁷³

Szerző	Cím	Szólam	Év(ek)	Forrás
Griesbacher, Peter	Missa in hon. S. Godehardi	4 + Org.	1994, 1995, 1996	V, DC
Lotti, Antonio	Missa II.	4	1994	DC
Palestrina, G. P. da	Missa "Dum esset summus Pontifex"	4	1994	CD
Palestrina, G. P. da	Missa "O sacrum convivium"	5	1992	V, DC
Palestrina, G. P. da	Missa Quarta	4	1995, 1996?	(DC), DOK
Palestrina, G. P. da	Missa Secunda	4	1992, 1993, 1994	V, DC
Victoria, Tomás Luis de	Missa "O magnum mysterium"	4	1992	DC
Victoria, Tomás Luis de	Missa "Quam pulchri sunt"	4	1991, 1992, 1993, 1994	CD, V, DC

II/2. Motetták¹⁷⁴

Szerző	Cím	Szólam	Év(ek)	Forrás
ismeretlen	Alta Trinita beata	4	1994, 1995, 1996	V, M
Bárdos Lajos	Karácsonyi bölcsődal	4	1995	V, DOK
Casciolini, Claudio	Panis angelicus	3	1992	DC
Farkas Ferenc	Áldott éj (Soha nem volt még...)	4	1995	V, DOK
Gabriel, Andrea	Caro mea	4	1994, 1995	CD, DC
Hassler, Hans Leo	Beata es virgo Maria	4	1993, 1994, 1995, 1996	CD, V, M
Hassler, Hans Leo	Diligam te, Domine	4	1994, 1995, 1996	CD, V, DC, M
Hassler, Hans Leo	Dixit Maria	4	1993, 1994, 1995, 1996	CD, V, DC, M
Hassler, Hans Leo	Ego sum resurrectio	4	1994	CD
Hassler, Hans Leo	Inter natos mulierum	4	1992-1996 (5)	CD, V, DC, M
Hassler, Hans Leo	Iubilare Deo	4	1995, 1996	V, (DC), M
Hassler, Hans Leo	Surrexit Christus hodie	4	?	DOK
Hassler, Hans Leo	Tu es Petrus	4	?	DOK
Hassler, Hans Leo	Quia vidisti me, Thoma	4	1995, 1996	V, (DC), M
Kersch Ferenc	Angelus pastoribus	3	1992	V
Lasso, Orlande de	Benedixisti Domine	4	1995	DOK
Liszt Ferenc	O salutaris hostia	4	1994	DC
Marenzio, Luca	Dum esset summus Pontifex	4	1992	V, DC
Marenzio, Luca	O beatum Pontificem	4	1995, 1996	V, M, DOK
Palestrina, G. P. da	Congratulamini mihi	4	1995	DOK
Palestrina, G. P. da	Exaudi, Domine	4	1994, 1995, 1996	V, M, DOK
Palestrina, G. P. da	Haec dies	4	1992, 1994, 1995, 1996	CD, V, DC, M
Palestrina, G. P. da	Loquebantur	4	1992, 1993, 1994, 1995	CD, V, DC
Palestrina, G. P. da	Salvator mundi	4	1994, 1995	V, DOK
Scarlatti, Alessandro	Exsultate Deo	4	1991-1996 (6)	V, DC
Victoria, Tomás Luis de	Doctor bonus	4	?	DOK
Victoria, Tomás Luis de	Ne timeas Maria	4	1995, 1996	V, M
Victoria, Tomás Luis de	Quam pulchri sunt	4	1991, 1993-1996 (5)	CD, V, DC

¹⁷² A jegyzékben az igazolhatóan elhangzott művek évszámmal szerepelnek. Számos olyan megőrzött kotta van (főképp gregorián énekek, de néhány motetta is), amelyen látszanak a használat különféle nyomai, de nyilvános (vagy legalább iskolai) előadásuk nem bizonyítható.

¹⁷³ A misék többségénél csak a Kyrie, Sanctus, Benedictus és Agnus Dei tételek. Továbbá Gloria tétel Griesbacher: Missa in hon. S. Godehardi és Victoria: Missa „Quam pulchri sunt” c. művekből.

¹⁷⁴ Három mű nyilvános előadására nincs adat, de szerepelnek Jobbágy Valér 1994. február 20-án kelt repertoár-jegyzékében.

II/3. Az Europa Cantat Junior Fesztivál 3. műhelyének műsora

Szerző	Cím	Szólam	Év(ek)	Forrás
Britten, Benjamin	A Hymn to the Virgin	8	1996	V
Byrd, William	Ave verum corpus	4	1996	V
Händel, Georg Friedrich	For unto us a Child is born (Messiah HWV 56 Pt. 1. Nr. 12.)	4+Org	1996	V
Mathias, William	Make a joyful noise unto the Lord	4+Org	1996	V

II/4. Gregorián énekek¹⁷⁵

Műfaj és Tonus	Cím	Szólamszám	Év(ek)	Forrás
Ordinarium Missae	Missa VIII. „De Angelis”	1	1991, 1992	V, DC
Ordinarium Missae	III. Credo	1	1991 (etc.)	DC

Műfaj és Tonus	Cím	Szólamszám	Év(ek)	Forrás
Hymnus 3.	A solis ortus cardine	1	?	DOK
Introitus 8.	Ad te levavi	1	?	DOK
Hymnus 8.	Aeterne Rex altissime	1	?	DOK
Antiphona 5.	Alma redemptoris mater	1	1991, 1995, 1996	V, DC, M
Graduale 7.	Audi filia	1	?	DOK
Antiphona 1.	Cantantibus organis	1	1995	V, DOK
Introitus 6.	Cantate Domino	1	?	DOK
Hymnus 4.	Creator alme siderum	1	1991, 1995, 1996	V, M
Psalmus	De profundis	1	?	DOK
Communio 7.	Dicite: Pusillanimes	1	1995	DOK
Alleluia 4.	Excita Domine	1	1995	DOK
Introitus 3.	Exsultabo	1	?	DOK
Introitus 6.	Exsultate Deo	1	1992, 1993	V
Introitus 1.	Gaudete in Domino	1	1995	DOK
Antiphona 7.	Hosanna filio David	1	1995	DC, DOK
Hymnus 2.	Iam lucis orto sidere	1	1991, 1992	V, DOK
Hymnus 8.	Iesu corona virginum	1	1992	V, DOK
Hymnus 1.	Iesu dulcis memoria	1	1991, 1992	V, DOK
Hymnus 1.	Immense caeli conditor	1	?	DOK
Psalmus	Laudate pueri	1	?	DOK
Antiphona 8.	Lumen ad revelationem	1	1991, 1996	V, M
Psalmus	Miserere mei	1	?	DOK
Responsorium	O Redemptor	1	1992	DC
	Pater noster (A)	1	1992 (etc.)	V, (DC)
Introitus 7.	Populus Sion	1	?	DOK
Introitus 7.	Puer natus est	1	1992	V, DOK
Antiphona 1.	Pueri Hebraeorum	1	1995	DC, DOK
Graduale 7.	Qui sedes Domine	1	1995	DOK
Alleluia 7.	Quinque pridentes	1	?	DOK
Hymnus 8.	Rector potens	1	1991	V, DOK
Introitus 1.	Rorate caeli	1	?	DOK
Hymnus 1.	Sacris solemnis	1	?	DOK
Antiphona 5.	Salve Regina	1	1991, 1992, 1994	V, DC
Hymnus 8.	Veni Creator	1	1993, 1994	V, DC
Sequentia 1.	Veni Sancte Spiritus	1	?	DOK
Sequentia 1.	Victimae paschali laudes	1	1992, 1994, 1995	DC, DOK

¹⁷⁵ Az évszám nélkül szereplő énekeket Jobbágy Valér 1994. február 20-án kelt repertoár-jegyzéke tartalmazza